

T.C.

**SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ERGEN SPORCULARIN SPORTİF KARAKTER YAPILARI İLE
HEDEF YÖNELİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

İBRAHİM İLTER

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ANA BİLİM DALI**

SİVAS-2021

T.C.

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ERGEN SPORCULARIN SPORTİF KARAKTER YAPILARI İLE
HEDEF YÖNELİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

İBRAHİM İLTER

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ANA BİLİM DALI**

**TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. MEHMET GÜL**

SİVAS-2021

Bu tez, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Senatosu'nun 18.02.2015 tarihli ve 4/4 sayılı kararı ile kabul edilen Sağlık Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna göre hazırlanmıştır

ÖZET

ERGEN SPORCULARIN SPORTİF KARAKTER YAPILARI İLE HEDEF YÖNELİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

İBRAHİM İLTER

Yüksek Lisans Tezi

Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mehmet GÜL

2021, 73 Sayfa

Bu araştırmada, ergen sporcuların sportif karakter yapıları ile hedef yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda ergen sporculardan 461 sporcunun sportif karakter yapıları ile hedef yönelimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma ilişkisel araştırma deseni ile yürütülmüştür. Araştırmada katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek için kişisel bilgi formu, hedef yönelimi ölçeği ve spor karakter ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın analizinde IBM SPSS 23 Paket programı kullanılarak değişkenler yüzde (%), frekans, ortalama değerler açısından tanımlayıcı istatistikleri kullanılmıştır. Normallik varsayımını incelemek amacıyla basıklık çarpıklık değerleri incelenmiştir. Veriler normal dağılım gösterdiği için t-testi, tek yönlü varyans analizi, pearson korelasyon ve regresyon analizi uygulanmıştır. Sonuç olarak; cinsiyet ve spor yaşı değişkenine göre bireylerin spor karakteri ve hedef yöneliminde anlamlı farklılık görülmemiştir. Yaş ve spor branşı değişkenine göre spor karakteri ve hedef yöneliminde farklılıklar görülmüştür. Hedef yöneliminin alt boyutları ile spor karakterinin alt boyutları arasında pozitif yönlü ilişki görülmüştür. Spor karakterinin bazı alt boyutları görev ve ego yönelimi üzerinde anlamlı yordayıcıdır.

Anahtar Sözcükler: Ergen, Sporcu, Hedef Yönelimi, Sportif Karakter

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ADOLESCENT ATHLETES' SPORTY CHARACTER STRUCTURES AND GOAL ORIENTATION

İBRAHİM İLTER

Master Thesis

Department of Physical Education and Sports

Supervisor: Assoc. Doctor. Mehmet GÜL

2021, 73 Page

In this study, it is aimed to examine the relationship between the sportive character structures and their goal orientations of adolescent athletes. In this context, the relationship between the sportive character structures and goal orientations of 461 adolescent athletes will be determined. The study was conducted with correlational research design. Personal information form, goal orientation scale and sports character scale were used in the study. In the analysis of the research, descriptive statistics were used in terms of percentage (%), frequency and mean values by using IBM SPSS 23 Package program. In order to examine the assumption of normality, kurtosis skewness values were examined. Since the data showed normal distribution, t-test, one-way analysis of variance, Pearson correlation and regression analysis were applied. As a result; There was no significant difference in sports character and goal orientation of individuals according to gender and sports age variable. There was significant differences in sports character and goal orientation according to age and sports branch variable. A positive relationship was observed between the sub-dimensions of goal orientation and the sub-dimensions of sports character. Some sub-dimensions of sports character are significant predictors of task and ego orientation.

Keywords: Adolescent, Athlete, Goal Orientation, Sporty Character

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
İÇ KAPAK	i
ONAY	ii
YÖNERGE	iii
KATKI BELİRTME/TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	4
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Araştırmanın Problem.....	5
1.3.1. Alt Problemler	5
1.4. Sayıtlar.....	6
1.5. Sınırlılıklar	6
2. GENEL BİLGİLER	7
2.1. Ergenlik.....	7
2.1.1. Ergenlik Spor İlişkisi.....	9
2.2. Sporun Kavramı ve Tanımı.....	10
2.2.1. Sporun Önemi	11
2.3. Kişilik Kavramı.....	13
2.3.1. Spor Kişilik İlişkisi	14
2.4. Ahlak Kavramı.....	15
2.4.1. Spor Ahlak İlişkisi.....	15
2.5. Karakter Kavramı	17
2.5.1. Spor Karakter İlişkisi	19
2.6. Hedef Belirleme Kuramı.....	22
2.6.1 Hedef Yönelim	23
2.6.2. Görev Yönelimli Hedefler.....	24
2.6.3. Ego Yönelimli Hedefler	26

2.6.4. Hedef Belirleme	28
2.6.5. Sporda Hedef Belirleme	29
2.6.6. Sporda Hedef Belirlemenin Önemi	30
3. MATERYAL VE METOT	32
3.1. Araştırmanın Yöntemi	32
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	32
3.3. Veri Toplama Araçları	32
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	32
3.3.2. TEOSQ- Hedef Yönelimi (Görev ve Ego Yönelim) Ölçeği	33
3.3.3. Spor Karakter Ölçeği (SKÖ)	33
3.4. Verilerin Analizi	34
4. BULGULAR	35
5. TARTIŞMA.....	42
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	59
6.1.Sonuçlar	59
6.2.Öneriler	60
7. KAYNAKLAR.....	62
8. EKLER	70
8.1.1. Kişisel Bilgi Formu	70
8.1.2. Hedef Yönelimi Ölçeği.....	71
8.1.3. Spor Karakter Ölçeği.....	72
8.2. Etik Kurul Raporu.....	73
ÖZGEÇMİŞ	74

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Ergenlik Yaş Sınırı	7
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Ergen Sporcuların Demografik Özellikleri	35
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Ergen Sporcuların Sportif Özellikleri	36
Tablo 4. Hedef Yönelimi ve Spor Karakteri Ölçeklerinin Betimsel İstatistikleri.....	37
Tablo 5. Cinsiyete göre hedef yönelimine ve spor karakterine yönelik bağımsız örneklem t testi sonuçları	37
Tablo 6. Yaşa göre hedef yönelimi ve spor karakterine yönelik tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	38
Tablo 7. Spor branşına göre hedef yönelimine ve spor karakterine yönelik bağımsız örneklem t-testi sonuçları	39
Tablo 8. Değişkenler Arası Pearson Korelasyon Testi Sonuçları.....	39
Tablo 9. Hedef Yöneliminin Alt Boyutu Olan Görev Yöneliminin Yordanmasına Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	40
Tablo 10. Hedef Yöneliminin Alt Boyutu Olan Ego Yöneliminin Yordanmasına Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	41

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Hedef yönelim içinde yer alan görev ve ego yönelim alt boyutları 24

Şekil 2. Hedef Belirleme Teorisi Genel Modeli..... 29

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

TEOSQ	: Sporda Görev ve Ego Yönelim Ölçeği (Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire)
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)
SKÖ	: Spor Karakter Ölçeği
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi

1. GİRİŞ

Bireyler, etrafında meydana gelen değişik birçok alandaki değişimlerle beraber kendi dışındaki dünyaya göre davranışlar geliştirmektedir. Günlük hayatın içinde olumlu ya da olumsuz pek çok durumla karşılaşan insan bu durumlara çeşitli tepkiler gösterir. Kabullendiği değerleri kendine özgü şekilde uygulamaktadır. Bunların altında karakter yatmaktadır. Karakter, bireylerin içinde yaşadıkları toplumun değer yargılarından çok küçük yaşlardan beri içselleştirilerek şekil almaktadır. Teo (2010) karakteri, "çok yüzlü, karmaşık ve günlük yaşamdaki olaylar karşısında birinin ahlaki hal göstermesine imkân tanıyan psikolojik ve davranışsal kaliteyi içeren, başkalarının iyiliği için yaşanan ahlaki bilgiye, ahlaki sevgiye ve ahlaki davranışlara uygun erdemlere sahip olunması" olarak tanımlamaktadır. Farklı bir bakış açısıyla ele alırsak, spor açısından karaktere bakıldığında bu iki kavramın birbirlerinden çok uzak olmadığı gözümüze çarpmaktadır.

Spor belirli bir kurallar disiplini olarak sadece fiziksel bir uğraş değildir aynı zamanda sosyalleşme aracı ve var olduğu topluma uyumu da kendi bünyesinde barındıran bir disiplindir. Sporda başarılı olmanın ancak kurullarla mümkün olabileceği ve bunun yanında uyumsal süreçlerini başarılı bir biçimde devam ettiren sporcular yeni nitelikler ve davranış kalıpları kazanır veya kendinde var olan özelliklerinin üzerlerine koyarak gelişimlerini sürdürürler. Spor karaktere şekil verip mücadele etmeyi de öğrettiği gibi iş birliğine önem vererek bireysel sporlarda disiplini, tehlikeli görülen sporlar dallarında da cesareti arttırır. Bedensel temasın yoğun olduğu spor dallarında da iletişim değerleri daha da çok olmaktadır. Spor saldırganlık dürtülerinin doğal olarak ve sosyal kurallar çerçevesinde boşaltılmasına da yardımcı olur.

Sporun karakteri pozitif yönde desteklediği popüler olarak bilinen bir gerçektir. Spor, ahlaksal çatışmalara çözümler getirme, adalet, sadakat, sportmenlik, sorumluluk sahibi olma, takımsal iş birliği ve ekip ruhu, büyük iyilikler için boyun eğme gibi bir dizi değerler öğretip uygulama da bir araç olarak görülmektedir. Böylelikle bütün dünyanın kabul ettiği ortak değerlere sahip sporun içerisinde bir sporcu karakterinin adaletli, dürüst, merhametli ve sosyal olmak gibi özellikler ile bağdaşması düşünülmektedir (Yıldız, 2019, s. 1).

Bütün yaş gruplarına olumlu etkileri olan spor, özellikle ergenlik döneminde daha da önem kazanmaktadır. Ergenlik döneminde aşırı artan enerjinin doğru alanlara kanalize edilmesi, kötü alışkanlıklardan korunması, kişisel gelişimleri için doğru ve güzel

alışkanlıklar edinmeleri ergenler için hayati önem taşımaktadır. Böylelikle hem disipline olup belli bir plan ve program doğrultusunda hareket eder hem de kendilerini karşılarındaki kişilere daha iyi ifade edebilmektedirler (Eyüboğlu, 2012, s. 1).

Spor etkinlikleri çok farklı başarı ölçütleriyle değeriendirilebilmekte olup, spor hayatı beceri geliştirme, kazanma, hedefe erişim ve haz alma gibi benzer durumlarla başarıyı temsil eden özelliklerle ifade edilmektedir. Dolayısıyla insanların çok çeşitli amaçlara ve hedeflere yönelmesi kanılmaz bir durum olarak görülmektedir. Bu durum sporcular içinde gerekli olup her sporcu için varılmak istenen bir hedef vardır ve sporcular onları başarmak için farklı farklı davranış yönelimlerine girmektedirler.

Başarılı olmak için sarf edilen performans ve kişilerin belirlediği değeri, kendileriyle bir karşılaştırma söz konusu olduğunda hedef yönelimlerini belirlemektedir. İnsanların bir spor dalını sevmesine neden olan etmenler farklı olabilmektedir. Bu bahsedilen çeşitli etmenler bireysel hedeflerle ve belirlenen hedef yönelimleri ile doğrudan doğruya bir ilişki içerisinde olabilir (Toros, 2009, s. 27).

Kişiler kendi bireysel başarısı ve ya yeteneği hakkında bir yargıya ulaşmaktadır. Birinci olarak kendi geçmiş performans standardıyla alakalı bir yola ikinci olarak da kendine benzeyen diğer kişilerle alakalı bir kıyaslama yoluna gitmektedir. Nicholls, ulaşılan bu başarı yargısının hedef yönelim türlerini ortaya koyduğunu belirlemiştir. Duda, "Nicholls'un Gelişimsel Temelli Algılan Yetenek Kuramı"nı kusursuz bir biçimde spor ortamlarına aktarmıştır. Temellendirilen kıyaslama hükmüne bağlı olarak hedef yönelimi, görev ve ego ilişkili olarak iki tipe ayrılmıştır. Bahsedilen iki tür hedef yöneliminde birbirlerinden ayrı gibi gözükmesine rağmen birbirleriyle ilişki içerisinde bulunan iki boyutu meydana getirmektedir.(Toros, 2001, ss. 2–3) Görev yönelimli olma, bireyin becerilerinde usta olmayı ve kendine yeterli gelmeyi ifade etmektedir. Başarı, sürecin içerisinde var olurken zevk ise çalışmada kendini göstermektedir. Görev hedefli kişi, müsabaka ortamlarını yetenek ve beceri gelişimi açısından bir fırsat olarak görür. Rakibin üst düzeyde iyi olmasını kendi gelişimi açısından büyük bir şans olarak değeriendirir (Toros, 2001, s. 11). Stephens ve Bredemeier (1995), görev yönelimli sporcuların kendilerini yetenekli buldukları ve spor yapmaktan zevk aldıklarını ifade etmiştir. Görevle ilişkili hedef yöneliminde doyum, hoşnutluk ve sporu içselleştirme ile ilgili olumlu anlamda bir ilişki olduğunu bildirilmiştir (Duda, 2005; Akt. Toros, 2009, s. 29).

Ego yönelimli hedeflerde, kişilerin kendini kanıtlamak için çaba harcadıkları ve bireyler için bireysel başarının kaynağı, bir müsabakada çok az çaba ile rakibi yenme olarak algılamalarıdır. Kazanmaya en iyi olarak bakıldığından dolayı ego yönelimli hedeflerde başkalarına üstün gelmek "en iyi" olmak demektir. Yüksek ego yönelimine sahip olan sporcular başaramayacakları duygusuna kapıldıkları anda isteksiz olmaktadır. Aynı zamanda bu türden sporcular kazanmayı ya da üstün olmayı büyüklük olarak algılamaktadırlar ve kazanma adına kurallara uymama pahasına da olsa her şeyi yapmak isterler (Balkis, 2019, ss. 1–2). Görev ve ego yönelimli davranış durumu her sporcuda mevcut bulunmaktadır ve bu davranış boyutlarının kendilerini gösterdikleri ölçüde sporcuların hedef yönelimlerini belirlemektedir (Toy, 2015, s. 2).

Uzun zamanlardan beri spor karşılaşmaları toplumlar tarafından büyük ilgi görmüş ve nerdeyse her dönemde popülerliğini korumuştur. Geçmişten başlayarak günümüze kadar geldiğinde hem antrenörlerde hem sporcularda yönetici, taraftar ve medya baskıları ahlaksal olmayan rekabet ortamları yaratmıştır. Sporda yer alan bu ahlak dışı davranışlar toplumsal hayatta da karşılık bulmakta olup davranış bozuklukları olarak değerlendirilebilmektedir. Müsabaka ortamlarında meydana gelen bu tür olumsuzluklar yöneticilerden seyirciliye kadar tüm unsurlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Sporcuların hedeflerinin bilincinde olması, yetenek ve becerilerinin farkında olması, takımlarının ve kendilerinin belirlemiş oldukları hedeflerine yönelik göstermiş oldukları bağlılıkları sporcuların ahlaki olarak davranışlarına etki edebilmektedir (Yıldız, M., 2019, s. 1).

Bu çalışmada, 15-18 yaş arasındaki ergen sporcular, hem takım hem bireysel olarak farklı pek çok branş dallarıyla uğraşarak spor yapmaktadır. Bu nedenle her spor dalı değişik ortamlarda yapılarak farklı antrenman metot ve yöntemleri seçilip antrenmanlar koşulları çeşitlilik arz etmektedir. Çok farklı spor dallarıyla uğraşan ve çeşitli çapta müsabakalara katılan ergen sporcuların karakter yapılarıyla bağlantılı hedef yönelimleri merak konusu olmuş ve hedef yönelimlerini farklılaşacağı ön görülmektedir. Ergen sporcuların hedef ulaşma sürecinde görev yönelim boyutlu mu yoksa ego yönelim boyutlu mu olduklarını farklı değişkenler açısından belirlenerek spor alanlarına ve spor literatürüne katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı ergen sporcuların sportif karakter yapıları ile hedef yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Sporun tanımında yer alan rekabet ve yarış gibi kavramların sporcuların başarıya odaklanarak kazanmalarında büyük payı vardır. Sporunun bu yolda başarıyla birlikte başarısızlığı da görmesine neden olan birçok faktör vardır. Böyle bir durumda sporcu karakteri, sporcuların yaptıkları spor branşlarındaki varmak istedikleri hedeflerine giden yoldaki duruşları bakımından ve alacakları ile uygulayacakları bütün kararları bakımından da büyük önem arz etmektedir. Toplumların üzerinde, spor ve ya fiziksel aktivitelerin karakter ile alakalı pozitif yönde etki ettiği devamlı olarak dikkat çekilen bir durumdur. Ancak bu alanda kişisel ya da şahsi karar verme süreci baş gösterdiğinde karakter ile ilgili bazı ahlaki olan eksiklikler, zaafılar ya da olumsuzluklar kendini gösterebilmektedir. Bazı görüşler, sporun sosyal eylemleri azaltmasının yanında yasaklı madde kullanımı, ırkçılık, şike vb. gibi sosyal olarak kabul görmeyen davranışlar oluşabilmekte ve işin içerisine menfaat yani kazanma girdiği zaman ahlaki olan bir takım problemler meydana gelebilmektedir (Yıldız, Y., 2019, s. 4).

Ergenlik çağı bireylerin karakter yapılarının yavaş yavaş şekillenmeye başladığı dönemdir. Araştırmamıza konu olan 15-18 yaş arasındaki sporcularda yaş olarak tam da ergenlik çağına denk gelmektedir. Sporunda karakter yapılarına etki ettiği görüşü ise çoktandır bilinen bir gerçektir. Ayrıca bu karakter yapıları şekillenirken 15-18 yaş arasındaki sporcu ergenlerin de yaptıkları sporla alakalı ahlak özelliklerine bağlı olarak tercih ettikleri hedef yönelimleri de merak konusu olmuştur. Dolayısıyla yapılacak olan araştırmada aktif olarak spor yapan 15-18 yaş arasındaki sporcu ergenlerin yaptıkları spora göre hangi karakteristik özellikleri taşıdıkları ve bu karakteristik özelliğin yaptığı spor ile karakteristik özelliğinin hedef yönelimleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını, ayrıca, hangi sporcu karakteristik özelliklerinin ve sporcuların hedef yönelimlerinin sportif başarıları üzerinde nasıl etki ettiğinin farklı alt boyutlarıyla ilişkilerinin çok yönlü bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır.

Buradan yola çıkarak 15-18 yaş arasındaki sporcu ergenlerin karakter yapıları ile hedef yönelimleri arasındaki ilişki araştırılıp sonuçlanmasıyla spor psikolojisi alanına yeni bir ışık tutması beklenmektedir. Yine bu alanda antrenörlere çalıştıkları sporcuların karakter

yapıları ile hedef yönelimleri ilgili yeni bilgi, beceri ve deneyim kazandırması beklenmekte ve sporcularına yönelik yeni davranış kalıpları oluşturmalarına yardımcı olması ön görülmektedir.

1.3. Araştırmanın Problem

Karakter bütün toplumlarda değer verilen bir olgudur. Karakter ergenlik çağlarında şekillenmeye başladığından ötürü ergen bireyler de üzerinde durulması gereken bir konudur. Sporun da karakteri şekillendiği bilinen bir gerçektir. Ayrıca, ergen sporcuların karakter yapılarının yanında sporcuların hedef yönelimleri yani, sporcuların hedeflerine giderken veya başarıyı arzularken yöneldikleri tercihleri, başarıya giderken sergiledikleri tavır da büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla yapılan bu araştırmanın problemi, ergen sporcuların sportif karakter yapıları ile hedef yönelimleri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemektir.

1.3.1. Alt Problemler

- 1- Cinsiyet değişkenine göre ergen sporcuların hedef yönelimleri (görev yönelimi, ego yönelimi) arasında bir fark var mıdır?
- 2- Cinsiyet değişkenine göre ergen sporcuların sportif karakter yapıları (dürüstlük, anti-sosyal, merhamet, sportmen, adalet) arasında bir fark var mıdır?
- 3- Yaşa değişkenine göre ergen sporcuların hedef yönelimleri (görev yönelimi, ego yönelimi) arasında bir fark var mıdır?
- 4- Yaşa değişkenine göre ergen sporcuların sportif karakter yapıları (dürüstlük, anti-sosyal, merhamet, sportmen, adalet) arasında bir fark var mıdır?
- 5- Sportif branş (Bireysel ya da takım sporu) değişkenine göre ergen sporcuların hedef yönelimleri (görev yönelimi, ego yönelimi) arasında bir fark var mıdır?
- 6- Sportif branş (Bireysel ya da takım sporu) değişkenine göre ergen sporcuların sportif karakter yapıları (dürüstlük, anti-sosyal, merhamet, sportmen, adalet) arasında bir fark var mıdır?
- 7- Ergen sporcuların sportif karakter yapıları ile hedef yönelimleri arasında ilişki var mıdır?
- 8- Ergen sporcuların sportif karakter yapıları hedef yönelimlerinin (görev yönelimi, ego yönelimi) anlamlı yordayıcısı mıdır?

1.4. Sayıtlar

- ✓ Araştırmaya katılan öğrencilerin sorulan sorulara doğru ve samimi cevap verdiği,
- ✓ Araştırma evreninin örneklem tarafından yansız bir şekilde temsil edildiği,
- ✓ Araştırmada kullanılan ölçeklerin amaca uygun olduğu,
- ✓ Kullanılan araştırma modelinin araştırmaya tamamen (amaç, konu ve problemin çözüümü vb.) uygun olduğu kabul edilmiştir.

1.5. Sınırlılıklar

- ✓ Bu araştırmanın evreni Sivas ve Tokat ilinde ergen sporcular ile sınırlandırılmıştır.
- ✓ Bu araştırma 15-18 yaş aralığındaki bireylerle sınırlandırılmıştır.
- ✓ Bu araştırma 2021 yılı ile sınırlandırılmıştır.
- ✓ Bu araştırma ölçme araçlarındaki sorularla sınırlandırılmıştır
- ✓ Bu araştırma ölçme araçlarına öğrencilerin verdikleri cevaplarla sınırlandırılmıştır

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ergenlik

Adölesans kelimesi, Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından basılan Psikiyatri Sözlüğünde “Çocukların, kendilerine olan güvenini, sosyalleşmesini sağlayan, fiziksel ve duygusal olgunluğa ulaşmasını içine alan, başlangıcı ve bitiş zamanı belirli olmayan psikolojik ve fiziksel değişimlerdir.” (Gündüz, 2017, s. 5) şeklinde ifade edilmiştir

"Adolescence" sözcüğünün karşılığı olarak kullanılan ergenlik sözcüğü çocukluk ve erişkinlik dönemleri arasında yer alan bir geçiş evresi olarak ifade edilmektedir. Ergenlik, büyüüp olgunlaşma anlamını içermekle birlikte çocukluktan erişkinliğe geçerken yani ergenlik döneminde psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik olarak pek çok değişikliğe yol açmaktadır. Yine ergenlik döneminde, bedende büyümenin getirdiği değişim, zihinsel, duygusal, sosyal, kişisel, cinsel ve hormonal anlamda kendini göstermekte ve buluş çağında başlayan fiziksel olarak büyümeyle tamamlanan bir evre olarak ifade edilmektedir (Altın, 2019, s. 10).

Yine olgunlaşmak, gelişmek anlamında ifade edilen "adolescere" kelimesinin kökünden gelen ergen sözcüğü yalnız vaziyet değil aynı zamanda belirlemiş bir zaman aralığını da kapsamaktadır (Gündüz, 2017, s. 5).

İnsanın değişimi ve gelişimi doğumla başlar ve yaşamı sonlanan kadar devam eder. Bu yaşam serüveninde ergenlik adı verilen bir dönemde uzun bir aralıktaki belli bir aşamada yerini almaktadır. Kişiden kişiye farklılaşmakla beraber bu dönem 11-12 yaşlarda başlamakta olup 20'li yaşlara dek devam etmektedir (Altın, 2019, s. 7).

Tablo 1. Ergenlik Yaş Sınırı

Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre;	
Ergen	10-19 yaş
Gençlik	15-24 yaş
Genç insan	10-24 yaş
Yasalara göre;	
Çocukluk	11 yaş öncesi
Ergenlik	11-15 yaş
Ergen	15-18 yaş
Erişkinlik	18 yaş üstü

Kaynak: (Hızel Bülbül, 2004)

Ergenlik yaş sınırlarını Dünya Sağlık Örgütü ve yasalara göre yukarıdaki gibi tabloya aktarılmıştır.

Ergenlik, yenileşme hareketi, yeni üretim katkılar dönemidir. İnsan hayatında ilk defa ahlak muhakemesinin ergenlik çağında ortaya çıkmış olması tesadüfi değildir. İnsanoğlunun bütün yaşamına bakıldığında en ilgili ve en duyarlı olduğu dönem olarak gözümüze çarpmaktadır. Ergen bireyleri iç ve dış dünya çelişkileri, sorunları soyut ve eleştirel düşünme sevk eder ve ayrıca tümel üzerinde düşünerek kuramlar da geliştirir. Çocukluğun tatlı rüyalarından uyanan ergenler, "Ben kimim? Kim olmalıyım" gibi sorular sorarak net cevaplar ile huzur bulmaya çalışır. Aldığı cevaplar karşısında kendinde var olanlar ile çelişmesi, "güzelim, çirkinim, kuvvetliyim, zayıfım, cesurum, korkağım" cevaplarla iç hesaplaşma yaşayarak kendini ikna girişimleri, ergenlik çağı boyunca büyük çatışmaları da beraberinde getirebilir (Gündoğdu, 2010, ss. 29–30).

Ergenlikte fiziksel ve cinsel gelişimin yanında zihinsel olarak da gelişim söz konusudur. Bilişsel olan gelişim, sadece ergen bireylerin kendilerini, arkadaşlarını, yaşlılarını, aile üyelerini ve öğretmenlerini değil aynı zamanda dünyaya bakış açılarını da etkilemektedir. Düşünce yapıları değişen ergen bireylerde, geleceğe dönük ve soyut düşüncelerde bir artış yaşanır. Kendi değerler sistemini edinmeye başlarlar ki bunlardan bazıları; din, ahlak, cinsellik ve idealizmdir. Olaylara yaklaşım tarzları farklılaşır ve sorgulama başlarlar. Son olarak kendileri ve içinde buldukları dünya ile ilgili fazlaca kafa yorarak eleştiri, tartışmacı ve idealist olma eğilimi göstermektedirler (Eyüboğlu, 2012, s. 28).

Psiko-sosyal gelişim, bireylerin hayatlarını sürdürdüğü toplumların içerisinde toplumun kabul ettiği davranışları sergilemeyi öğrenir. Ergenlik yılları da bir nevi toplumsal uyum ve gelişimin kendini gösterdiği dönemdir. Bundan dolayı ergen bireyler, toplum tarafından kabul görmüş bir statü edinmeye ve saygınlık kazanmaya gereksinim duymaktadır. Bu dönem, sosyal gelişim bakımından aileden bağımsız olarak kendilerine has değerler üreterek cinsiyetlerine uyumlu sosyal görevlerin geliştiği ve yine toplumsal ödevlerin tespit edilerek bunlara yönelik hükümlerin verilip faaliyetlerin yapıldığı zamanlardır. Bu süre zarfında beğeni, ilgi, sevgi, güven gibi temel gereksinimlerde artma meydana gelirken endişe ve korku gibi olumsuz hislerde de azalma oluşmaktadır. Duygusal anlamda bir denge gözetilmeye çalışılmaktadır. Arkadaş grubu tarafından kabul görme hissi ergenlere keyif verir ve olgun bireylerden ziyade akran grubunun fikirlerini

daha da dikkate alır. Kişiliklerine yakın roman ve film kahramanlarına ilgileri artar ayrıca rekabet, iş birliği, hak ve adalet kavramları daha önemli bir hal alır (Yıldız, 2019, s. 17).

2.1.1. Ergenlik Spor İlişkisi

Ergenlik dönemi yoğun kararların alındığı dönemlerdir. Ergen bireyler nelere bağlanacaklarından inançlarına, kim olduklarından gelecekteki amaçlarına kadar nasıl bir faaliyet yapacaklarına karar verirler. Hem aktiviteler hem de spor bireyin içinde bulunduğu topluma daha da yaklaştığı ortamlardır. Bu dönemlerde yapılan spor sadece ergenleri meşgul etmek, fiziksel olarak gelişimlerini sağlamak, sağlıklı ve hareketli olmalarına yardımcı olmak değildir. Ergenlik dönemlerinde yapılan spor, kişilerin doğal yollarla gelişimlerine çeşitli katkılar sağlamaktadır. Spor ve aktiviteler sayesinde kişiler vücutlarına yüksek seviyede oksijen almakta ve beyin hücreleri bu zengin oksijen taşıyan kaliteli kan ile beslenebilmektedir. Bu durum zihinsel faaliyetlere karşı dayanıklılığı geliştirmekte, berrak bir düşünce yapısına yol açıp derslerin güzelleşmesine yardımcı olmakta aynı zamanda başarıyı da beraberinde getirmektedir (Karaca, 2012, s. 14).

Ergen gençlerin "saldırganlık dürtüsünü" spora entegre ederek topluma kabul ettirir hale getirir. Spor sayesinde gençlerde kendilerini daha iyi tanıyarak kendi özelliklerini onaylarlar. Sorumluluk sahibi bireyler olurlar ve ayrıca buldukları takımların bir üyesi olarak yapıcı ve paylaşımcı olmayı öğrenirler. Yukardaki sayılan bütün bu özellikleri gerçekleştirirken de güvenmeyi öğrenmektedirler çünkü kendilerine güvenen bireyler başarmak için yüksek bir güdülenmeye ve beklentilere sahip olmaktadır. Böylelikle sporla uğraşan genç bireylerin önemli, özelliklerinden biri, edinmiş oldukları özgüvenle bağlı "girişken" ve "atılgan" olma niteliklerine sahip olmalarıdır (Karaca, 2012, ss. 14–15).

Aktif bir şekilde spor yapan ergenler "bir gruba ait olma" ve "o gruba dayanışmaya girme" biçiminde sosyal bir görevi de gerçekleştirmektedir. Böylelikle spor toplumun içinde birbirine bağlı ve uyumlu bir nesil yetişmesine öncülük eder. Yüksek başarı durumları içinde takımla spor yapan birey "olumlu grup içi ilişkiler" ve "gerilimsiz bir ortam" da yer aldığının farkında olup sosyal gelişiminin de bilinci içerisinde. Ergenlik çağında cinsel dürtülerde aşırı meydana gelebildiği için bireysel ve kolektif sporlar ile telafi yoluna gidilip, libido enerji harcaması yapılarak hem ruhsal hem de bedensel anlamda stresin ortadan kalkmasına yardımcı olunmaktadır (Karaca, 2012, s. 15).

Sonuç olarak spor, sağlıklı bir nesil oluşturma anlamında ve modern toplum inşa etme de önemli bir etkidir. Özellikle gençler ve çocuklarda beden ve ruh sağlığın gelişmesinde, aynı zamanda sosyal bakımdan gelişmiş kişilik sahibi bireyler yetiştirilmesinde büyük rol üstlenmektedir. Yine spor; üretken, yapıcı, yaratıcı, ahlaklı, hoşgörülü, sağduyulu, öz güven sahibi davranışları ve insani ilişkileri kuvvetli örnek alınması gereken birer bireyler yetiştirir (Bayram, 2013, s. 31).

2.2. Sporun Kavramı ve Tanımı

Spor, kavramsal olarak ele alındığında Eski Yunanca'da "asil ve kibar erkeklerin uğraşı alanında olan hareketleri" ifade etmek için kullanılmış olup İngilizce de "spore", "sports" ve ya "sporting" gibi kavramlarla ifade edilmiştir. Latince kökenli spor kavramı ise; "dağıtmak" ve ya "birbirinden ayırmak" anlamlarına gelip "disportore" ya da "deportare" kelimelerinden türetilmiş olarak karşımıza çıkmaktadır (Özen, 2012 s. 16).

"Spor" 25 yüzyıllık geçmişe sahiptir ve bu süre zarfında sporun bazıları geçersiz bazıları yetersiz pek çok sayıda tanımı yapıldığı açıkça ortadadır.

Spor camiasında oldukça tanınan Prof. Dr. Kurthan Fişek'e göre spor "boş zamanları değerlendirme aracı ve ya can sıkıntısını gidererek mutlu olma sanatı anlamına gelmektedir". Fişek "OF Desport, ME Disport sözcüklerinden türetilen "spor" kavramını, en kestirme sözlük tanımıyla, oyun, oyalanma, eğlenme ve işten uzaklaşma anlamına" geldiğini ifade etmektedir (Fişek, 1985; Akt. Dever, 2008, s. 21).

"Spor, çok çeşitli amaç ve araçlarla yapılan, önceden belirlenmiş ve benimsenmiş kurallara farklı derecelerde olsa da uymayı gerektiren, performansı artırıcı sosyal içerikli bedensel aktivitelerdir" (Polley, 2007; Akt. Çakır, 2014 s. 5).

"Spor içsel ve dışsal faktörlerin kombinasyonu ile motive edilen kişilerin katıldığı, zindelik veya nispeten karmaşık fiziksel becerilerin kullanımını içeren kurumsallaştırılmış bir rekabet etkinliğidir" (Coakley, 1986; Akt. Civralı, 2019 s. 9).

"Kurallara göre, eğlence için ve / veya bir iş olarak oynanan veya yapılan fiziksel çaba ve beceri gerektiren bir oyun, yarışma veya aktivite "(Cambridge Dictionary, 2021).

Çağdaş anlamda sporu ele alacak olursak günümüzde çok genişlemiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre spor; eylemi yapan (sporcu) açısından kazanmaya dönük teknik ve fiziki bir çaba; izleyen (seyirci) açısından, yarışmaya dayalı estetik bir süreç; toplum genelince oluşturulan bütün içinde de yerine göre o toplumun çelişkisi ve özelliklerini

olduğu gibi yansıtan bir ayna (bağımlı değişken), yerine göre onu yönlendirebilen etkili bir amaç, ama son analizde toplumsal bir kurumdur.” Tanıma baktığımızda sporun bütün yönleri ele almış ve çok kapsamlı bir tanım yapılmıştır. Çünkü spor kendine has toplumsal değerleri, normları etkileşim simgeleri barındırır ve süreç içeriğiyle canlı bir yapıya sahiptir (Durgun, 2007 s. 3).

2.2.1. Sporun Önemi

Spor, şu an içinde bulunduğumuz dünyada nerdeyse olmazsa olmaz bir sosyal etkinlik gibi durmaktadır. Çağdaş dünyamızda spor kültürü sağlıklı bir hayata erişmek için bir mecburiyet olarak yerini almaktadır. Artık günlük yaşamında doğal bir parçası olan spor, bolca rekabet içermekte ve profesyonel ve ya gizli profesyonel olarak çok yaygın bir izleyici kitlesi alanı oluşturmaktadır. Özellikle futbol, basketbol, atletizm, boks benzer branşlarda milyonları peşlerinden sürüklemektedirler. Bundan dolayıdır ki bu alanlar milyarları bulan üretim ve tüketime her yıl sahne olmaktadır. Buna ek olarak bireysel yapılmakta olan hem sağlık amaçlı hem de amatör amaçlı olarak yapılan spor eylemleri de büyük bir ekonomik pazarı içinde barındırmaktadır (Sarıkoça, 2020, s. 262).

Bireyler spor sayesinde bir gruba ait olma duygusunu yaşayarak yalnızlıktan kurtulmaktadır. Desteklediği takımın başarı ve ya başarısızlığıyla bütünleşip yine tutmuş olduğu takımın başarısını kendine yansıtmaktadır. Bireyler tek başlarına coşukulu olmazken grupla birlikteyken coşukusunu yansıtır. Bundan dolayı psikiyatri doktorları sporu bir tür hastane olarak nitelendirmektedir. Çünkü onlara göre spor alanları, kişilerin biriken enerjilerini ve bastırılmış duygularını atmaya yardımcı olduğu için tedavi yerleri olarak görülmüştür (Yılmaz, 2017, s. 10).

Kültürel olarak bakıldığında spor faaliyetlerinin yetişkinler ve takım olarak gerçekleştirilenleri öne çıkmıştır. Ancak çocukların gelişimleri açısından da büyük etkiye sahip spor, küçük yaşlardan başlayarak yapılırca da destekleyici rol üstlenecektir. Motor gelişmelere bağlı hareket kabiliyetlerindeki artışlar çocuklara spor yapma alışkanlıkları kazandırmaktadır. Bununla beraber çocukların takdir edilmeye bağlı olarak psiko-sosyal gelişimleri sağlanarak toplumsal uyum öğrenmesi kolaylaşır ve mücadele ortamlarındaki oto kontrolleri de sağlanmış olur (Demirtaş, 2018, s. 6).

Tercan açısından bakıldığında spor, sosyolojik bir olgudur. Spor faaliyetleri toplum ortamlarında gelişir ve büyür. Her spor dalı kendine has farklı bir alt kültürün yine kendine özgü kurallar, değerler ve dil oluşturmuştur. Kültürlerin bir parçası olan

şahısların ve toplumların düşünce ve davranışlarını şekillendiren spor, aynı zamanda başka kültür unsurlarını de etkileyerek milli özellikler kazandırmaktadır. Beden hareketleri spor faaliyetlerinin içerisinde yer almasının yanında toplumun gerçeklerini de göz önüne getirmektedir. Başka başka ülkelerde farklı spor dallarına baktığımızda toplumların özellikleri ve hayata bakış açıları ile alakalı bilgiler gözümüze çarpmaktadır. Bütün anlatımlara ve tanımlara bakıldığında spor, kişiler üzerinde fizyolojik, psikolojik, zihinsel ve pedagojik olarak çok önemli görev ve etkilere sahiptir (Yılmaz, 2017, ss. 9–10).

Sportif faaliyetlerini sadece bireysel bazlı düşünüp ele almak çok doğru olmayacaktır. Toplumun sağlık durumu ile ilgili baktığımız zaman bireylerin spora yönelmeleri büyük değişikliklere sahne olmaktadır. Çünkü toplum içinde sporla uğraşan birey sayı arttıkça insanların ortalama yaşam süreleri de yükselme eğilimi göstermektedir ve bireyler hayatlarını daha kaliteli bir şekilde çok daha sağlıklı olarak idame ettirmektedir. Böylelikle devletlerin sağlık harcamalarında da bir azalma meydana gelir. Ayrıca toplumdaki sağlıklı bireylerin üretime katkıları yüksek olacağı için kişilerin hem üretim ve yaşam kalitelerinde bir artış hem de refah seviye durumlarında bir yükselme baş gösterecektir (Yıldız, Y., 2019, s. 9).

Spor, dünya çapında çok büyük organizasyonlara ki bunlar Dünya, Olimpiyat, Avrupa ve Kıtalar arası yapılan uluslararası karşılaşmalarda rekabeti artırarak başarılar kazanmakta yahut müsabakanın olduğu ülkeler de kazandıkları prestij ilkelerini bu şekilde bütün dünyaya göstermektedir. Bu sayede spor, politik, ekonomik, sosyal ve diğer yönlerden de pozitif gelişmelere sahne olmaktadır. İşte sporun bu denli büyük katkılarını zamanında fark eden ülkeler hızlı bir şekilde alt yapı, tesisleşme ve geniş kitlelere erişme noktasında büyük gayretler sarf etmişlerdir (Yılmaz, 2017, s. 11).

Spor bireylerin akıl ve ruh gelişimlerinde önemli yer tutmakla birlikte içinde yaşadığımız dönemlerin en önemli olaylarından da biridir. Spor bir taraftan oyun, oyalanma, eğlence, bedenleri zinde tutma, başarılı olup şampiyonluğu yakalama adına yapılırken diğer taraftan da "iş ve meslek" olarak yapıldığı bilinen bir gerçektir. Ancak bireyler için sporun spor adına yapılması daha yararlı sonuçlar barındırır. Bunun yanında spor, içerisinde farklı rekabet durumlarını bulunduran ve toplulukları peşinden sürükleyen çok kompleks bir faaliyet olarak gözümüze çarpmaktadır (Karaca, 2012, s. 5).

2.3. Kişilik Kavramı

İnsanları birbirlerinden farklı kılan en önemli unsur kişiliktir denebilir. İnsanları anlama ve tanıma arzusu geçmişten günümüze kadar gelmiş ve bu anlamda kişilikle ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Bilim, her geçen gün yeni gelişmelerde sahne almış ve bunun sonucunda kişilikle ilgili çok farklı ve karmaşık görüşler ortaya atılmıştır (Kurtipek, 2013, s. 3).

Kişilik terimi, genellikle kişisel farklılıkları anlatmak için kullanılsa da bilim adamlarının kişilik üzerinde ortak kaldıkları tek bir tanım bulunmamaktadır. Kişilik kavramının içerisine çok farklı özellikler eklenmiş ve konuyu araştıran bilim insanlarının bazı nitelikleri göz önünde bulundurarak kişiliğin tanımını yapılmıştır. Allport, bütün incelemeleri sonucunda elliden fazla kişilik tanımı olduğunu saptamıştır (Kurtipek, 2013, s. 4).

Yukardaki açıklamalar ışığında kişiliğin tanımlarından bazıları şu şekildedir:

Latince "persona" kelimesinden türetilmiş kişiliğin, "bireyin ayırt edici özelliği" biçiminde tanımlanması mümkündür (Aytaç, 2000; Akt. Aytan, 2012, s. 4).

Kişilik, "bir fertte yapıların, davranış tarzlarının, alakaların, ruhi davranışların, kabiliyetlerin ve istidatların karakteristik bir bütünleşmesidir" (Küçük & Koç, 2004, s. 4).

Cüceloğlu kişiliği, "insanın iç ve dış çevresiyle kurduğu ve kendini diğer insanlardan ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimi olarak tanımlanmaktadır" (Cüceloğlu, 2002; Akt. Tazegül, 2014, s. 538).

En genel anlamıyla kişilik, bireyleri ilgilendiren baştan sona her şeyi içermektedir. Kişilik, insanın ana rahmine düşmesiyle başlar ve insanın yaşamı sonlanana kadar devam eder (Tazegül, 2014, s. 538).

Psikologlar açısından bakıldığında kişilik, kişilerin sahip olduğu özel ve ayırıcı eylemleri kapsamaktadır. Özel olmalıdır çünkü kişilerin sürekli yapmış olduğu davranışları ifade etmektedir. Ayırt edicidir çünkü sürekli olan bu eylemler kişiyi diğer bireylerden ayırır (Morgan, 2005; Akt. Gündoğdu, 2010, s. 12).

Eysenck'e göre kişilik; "Bir organizmanın genetik ve çevre bakımından belirlenen davranış kalıplarının (mevcut ya da potansiyel) toplamıdır." Bu bağlamda kişiliğin bir bireyi diğerlerinden ayıran niteliklerinin kişilik sınırları kapsamında olduğunu ifade etmek yanlış olmasa gerek. Çoğunlukla kişiliğin psikolojik bir olgu olduğu düşünülmesi doğru bir değerlendirme olmamakla birlikte kişilik, fiziksel ve bedensel özelliklerle yakından ilişkilidir (Yıldız, Y., 2019, s. 44).

2.3.1. Spor Kişilik İlişkisi

Sporun, kişilik ve sosyal yaşam bakımından etkileri pek çok araştırmacı tarafından ele alınmıştır ve bu yönde birçok araştırma da yapılmıştır. Araştırmalardan çıkan sonuçlar her ne kadar birbirleriyle ters düşüyor gözükseler de sporun kişiliğe olan katkısı genel kabul edilen bir görüştür. Araştırmalardan elde edilen bulgular neticesinde, sporun karaktere şekil verdiği, takım sporlarının bireylerin iş birliği kapasitesini artırdığı, ferdi spor dallarının öz disiplin gelişimine destek verdiği, mücadele yeterliliğini yükselttiğini, sosyalleşme aşamasının çabuklaşmasına katkı sağladığını, cesarete olumlu yönde etki ettiği, birebir ilişkiyi kuvvetlendirdiğini, bireyin kendini açıklayıp anlatması yeteneğine pozitif yönde etki ettiğini, sorumluluk duygularına verdiği katkıyı, saldırganlıktan uzak kurallara bağlı duygusal olarak rahatlama hissi yaşattığını söyleyebiliriz. Sporun insan hayatını bu kadar derinden etkilemesi, toplum tarafından dikkatlerin bu yöne çekilmesine yol açmaktadır (Demirtaş, 2018, s. 2).

Eğitmciler günümüzde bireylerde kişilik oluşmasında ve dengeli gelişim açısından sporu bir disiplin olarak önermektedir. Yine bireylerin sorumluluk sahibi olma alışkanlıkları edinmeleri ve özgür güvenli bir kişilik oluşturmalarında sportif faaliyetlerin şüphe götürmez oranda katkıları mevcuttur. Ayrıca sporun topluma entegre olma, akıl ve beden sağlığı ile içerisinde müsabaka-kazanma durumunu barındırdığı da ifade edilmektedir (Karaca, 2012).

Spor kavramı, sosyal, kültürel ve ekonomik bakımdan ilerlemenin ana kaynağı olan insanoğlunun fiziki ve psikolojik sağlığını geliştirmek, kişilik ve karakter yapılarını gelişimine katkı sunmak, bireyin sosyalleşmesinde bilgi, beceri ve yetenek kazanımı elde ederek olumlu etkiler yaratmak, ulusal ve uluslararası arenada birlik ve beraberliği temin etmek, bireyin mücadele ruhunu kamçılayarak belirli kurallar dâhilince, rekabet dairesi çerçevesinde mücadele verme, heyecana kapılma, yarışmalarda başarı elde etme gayesiyle yapılan etkinlikler olarak ifade edilebilir (Bayram, 2013, s. 24).

İlk başlarda oyun, vakit geçirme ve işten uzaklaşma ereğiyle yapılmaya çalışılan spor aktiviteleri günümüze gelince, yüksek efor, başarmaya dönük aşırı rekabet içeren sistemsel bir faaliyetler şeklini almıştır. Sporcular, yalnızca beden yapılarını değil aynı zamanda tüm psikolojik yapı özelliklerini (kişilikler, duygu durumu ve ruhsal boyutlar) de ortaya koyup ve geliştirip en ileri seviyedeki performansına varmaya odaklanmalıdır.

Böyle bir perspektiften bakıldığında spor başarılarında psikolojik faktörler çok daha büyük önem arz etmektedir (Sucan, 2012, s. 6).

2.4. Ahlak Kavramı

Yunanca “ethos”, Latince moral, İngilizce ethics, moral, Fransızca éthique, morale ve Ahlak, Almanca etik anlamına gelmekteyken, Türkçede ise huy, mizaç, karakter sözcüklerinin karşılığı olan “hulk” kelimesi ile ifade edilmektedir (Gündüz, 2010; Akt. Görgüt, 2015, s. 8).

Kohlberg ahlakı, kademeli farklılaşma ve sosyal bilginin entegrasyonu yoluyla karakter değişim süreci altındaki genel ya da evrensel bilişsel sistem olarak tanımlamıştır (Passini, 2014; Akt. Öztürk, 2018, s. 4).

Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları (Türk Dil Kurumu, 2021).

Onur (1976, s.3)' da ifade edildiğine göre ahlak, bir grupta ya da belirli bir çevrede kabul edilen ortak davranış kurallarının tümüne denir." Pratikteki karşılı iyi bir eylem olan ahlak ifadesi, davranışların kuralları açısından da değerlendirilmesine fırsat sunmaktadır. Buradan hareketle ahlak tanımı "iyi davranış kurallarının öğretilmesi" anlamını da taşımaktadır. Bu şekliyle ahlaki özellikler çocukluğun ilk yıllarından başlayarak gözümüze çarpmaktadır (Uysal, 2008, s. 15).

Ahlak konusunu araştıran A. Robortson, ahlakla ilgili şu sözleri sarf etmektedir: "Ahlak, birlikte yaşayan toplum halindeki insanların varlığına bağlıdır. İnsanoğlu, insan olalı şu yahut bu biçimde bir toplum içinde yaşamış - ve tıpkı çocukluktaki olduğu gibi- içinde bulunduğu toplumun istediği hareketleri yineleye yineleye ahlaklı olmayı öğrenmiştir" ifadelerini kullanmıştır ve genel olarak ahlak, bireylerin içinde yer aldığı toplumdaki kurallara uyma yetisi ve ya bu durumla alakalı kurallar bütünüdür (Gündoğdu, 2010, ss. 19–20).

2.4.1. Spor Ahlak İlişkisi

Sporda kişi ahlakın sonradan kazanılan ve eylemsel tarafında bulunmaktadır. Davranış tek başına ele alındığında ahlakla ilgili olmayabilir ama herhangi bir kişiyi etkilediği durumlarda o zaman ahlakın konu alanına dâhil olur. Sportif eylemlerde bireylerle etkileşimin çok olduğu alanlar olduğu için spora dair faaliyetlerin bütünü ahlakla çok yakın ilintilidir (Güvendi, Güçlü, Güvendi, & Türksöy Işım, 2019, s. 34).

Ahlakta, belli başlı kurallar çerçevesinde toplum tarafından kabul görünmesi halk tarafından benimsenmesi hedeflenmektedir. İşte burada kişiler ile ilişkilerinden dolayı uluslararası bir boyut kazanan spor kelimesi hafızalara gelmektedir. Spora küresel ölçekte bakıldığında; sosyal ölçütler, kurallar ve görevler sistemi biçiminde kendini göstermektedir (Şeker, 2020, s. 61).

Spor ve ahlak kavramları arasındaki bağlantı, bilim insanları tarafından çok değinilmemiş ve dolayısıyla da araştırmalara yansımamıştır. Spor ile ahlak alanları her ne kadar birbirlerinden ayrı görünseler de bu iki kavram arasında bu güne değin dikkate alınmamış, kayda değer bir ilişki olduğunu ifade edebiliriz. Çünkü spor ve ahlak kavramlarının buluşma noktasında, insan ve insanlar arasındaki bağlantıları bir düzene sokan bir dizi normlar sistemi olmasıdır. Bu her iki alanda insanların iletişim ve etkileşimi vesilesiyle meydana gelmiştir. Spor, sosyal bir kurallar ve roller düzeneği olarak kendine yer bulmuş ve karşılıklı olarak spor yapıldığında hareketler sınıflandırılır kurallarında bilinmesi gereklidir (Sali Saado, 2019).

Eylemler kuramsal yapıdan, davranış biçimine dönüştükleri zaman değerler sistemine geçiş yaparlar. Böylelikle eylemler, bireysellikten uzaklaşarak diğer kişileri ilgilendiren bir pozisyona geçerler. Diğer insanları ilgilendirdiği kadar kişiler arası ilişkilerde anlam ve değer kazanıp bir ahlaki davranış olur. Herhangi bir hareket yalnız başına değerlendirildiğinde ahlakla ilgili değildir. Ancak bu eylem davranışa geçtiği zaman diğer bireyleri alakadar ettiği ölçüde zararlı-faydalı, iyi-kötü, güzel-çirkin vb. şeklinde kendini gösterir. Bu durumdan dolayıdır ki sportif etkinlikler doğrudan doğruya ahlakla ilgili bir disiplindir. Sporda, bireysel sporlardan ziyade takım sporlarında diğer kişiler söz konusudur. Ahlak kavramı; davranışların iyi da kötü olduğunu kişilerin davranışlarının oluşturduğu sonuca göre belirler. İyi, güzel, olumlu ve istenen ahlakça değerli olandır. Kötü ise boş, yararsız ve ahlakça kıymetsiz olandır (Şeker, 2020).

Sporun içerisindeki ahlak anlayış tarzı, güzel ve çirkin eylemler temel alınarak bir değerlendirme yapılırsa; güzel yani iyi davranışlar, haksız avantajlar elde etmeme, rakibe düşmanlık beslememe, fırsat eşitliğini muhafaza etme, takım arkadaşlığına ve işbirliğine dayalı davranma ve empati oluşturabilme gibi davranışlar ile örneklendirilmek mümkündür (Balçıkkanlı, 2017, s 48).

2.5. Karakter Kavramı

İnsanı tanıyıp anlamak için iç-dış bütün yönleriyle bilmek gerekir. Sadece fiziksel özelliklerini bilerek insanı tanıyamayız. Dolayısıyla insanoğlunu tam anlamıyla tanımak için duygu, düşünce ve davranıştan oluşan karakter özellikleriyle ele almamız gerek (Aytan, 2012, s. 3).

Etimolojik kökenine bakıldığında, İngilizce "Character", Yunanca "Charassein" (Değerli bir taşı ya da metal bir yüzeyi oymak) sözcüklerinden türetilen bir kavram olarak karakter, terim olarak ele alındığında ise, "bir bireyi ya da ırkı diğerinden ayıran ahlaki ve zihinsel niteliklerin toplamı; kişisel nitelikler ve aklın özel yapısı şeklinde" tanımlanmaktadır. Erich Fromm'a göre, karakter; "insanın kendisini, insanlığa ve tabii dünyaya bağladığı içgüdüsel olmayan çabaların değişmez yapısıdır." Butkus (1990) da karakteri, "bir insanı tanımlayan ve zaman içerisinde devam ettirilen davranış modeli" şeklinde tanımlamaktadır (Turan, 2014, s. 76).

Karakteri basitçe "bir bireyin sosyal yaşamın ikilemelerine ve sorumluluklarına genel yaklaşımı" olarak tanımlar (Berkowitz & Grych, 2000, s. 57).

Karakteri, "bireyin ahlaki bir etken olarak hareket etmesini sağlayan psikolojik özelliklerin bileşimi olarak tanımladı: ahlaki davranış, ahlaki değerler, ahlaki kişilik, ahlaki duygu, ahlaki muhakeme, ahlaki kimlik ve temel özellikler" (Zeidler, 2003, s. 119).

Lickona (1996) göre karakter kavramı, "yaşamın bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlarını kapsama, ahlaki değerleri olan ve onlar hakkında hassasiyet hissetme olarak" tanımlanmaktadır (Yuvacı, 2013, s. 9).

Karakterin çok değişik yönlerine değinen Battistich (2005) "karakteri, kişinin sosyal, düşünsel, zihinsel ve ahlaki anlayışının olumlu yönde gelişimi olarak tanımlamıştır." İnsan bu şekilde etrafıyla etkileşime girer ve kişi çevresine yönelik değiştiremediği bir davranış geliştirerek kendi karakterini oturtmaya çalışmaktadır. Fransızların meşhur yazarlarından Bruyere karakteri, " insanın içinde yaşadığı çevrede geçerli olan ahlak kuralları karşısında orta çıkan ruhsal portresi, olarak tanımlamıştır."Bruyere ile aynı görüşü paylaşan Allport ise karakteri, "insanın içinde yaşadığı çevrede geçerli olan değer yargılarını ve ahlak kurallarını kullanış biçimi şeklinde ifade eder (Destebaşı, 2011, s. 11).

Yukarıdaki tanımlar bize karakterin daha çok sosyal boyutu üzerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Yalnızca bireysel olarak iyi karaktere sahip olmak iyi karakter anlamına gelmez. Aynı zamanda eğer topluma yararın varsa iyi karakterlisin demektir ve bireye saygılı, eşitlikçi, adaletli bir hayat tarzı seçimin olmalıdır. Bahsettiğimiz iyi karakter kavramı ulaşmak istediğimiz karakteri yani ideal olan karakter yapısından bahsetmektedir." İdeal karakterinde üç boyutu vardır: iyi olanı bilme, iyi olanı sevme ve iyi olanı yapma. Bu üç ideal yakından bağlantılıdır. İyi olanı bilme, iyi olanı sevme ve iyi olanı yapma; baş, kalp, ve el bu üçünü birbirine entegre olmuş biçimde içerir" (Destebaşı, 2011, s. 11).

Karakter sosyal bir kavram olması ile birlikte "sosyo-psikolojiktir; yani, bir insanın dünya görüşüne, bilgisine ve biriktirmiş olduğu tecrübeye, benimsediği ahlaki ilkelere, diğer insanların kendisi üzerindeki etkisine ve onun bu insanlarla olan ilişkilerine dayanır." (Rosenthal ve Yudin, 1997; Akt. Destebaşı, 2011, s. 13).

Karakterin psikolojik ve bilişsel özelliği ahlaki olarak bireye pozitif yönde etki etmektedir. Aristo'ya göre de "karakter ve ahlak, insanın eylemlerini tesadüfi olmaktan çıkarır. Bireyin eylemlerinin bilişsel ve duyuşsal açıdan istemli alışkanlar olarak gerçekleşmesine yön verir" (Lickona, 1991; Akt. Destebaşı, 2011, s. 13).

Karakteri en baş etkileyen şey kişilerin algıladıkları değerlere yükledikleri anlamlardır. Bahsettiğimiz değerler insanların her türlü eylemlerinde kendini göstererek ahlaki davranışlara iletir. Ancak karakterin arzulanan biçime dönüşmesi, kişilerin değerleri kabullenip bilerek ve isteyerek işlemesine bağlıdır. Yani değerlerin bilincinde olarak yapmamak iyi bir karakter olduğunu göstermez. Bu bağlamda "karakter iç ve dış görünüşüyle kanatlar ve hareketler arasında devamlı olarak bir uygunluk gösteren tavır ve hareket temayülleri olarak tarif edilebilir" (Pars vd., 1970; Akt. Destebaşı, 2011, s. 14)

Kerschensteiner' e (1977) göre karakterin hayvani ve manevi karakter istidadı olmak üzere iki türü vardır. Hayvani karakter kabiliyeti derken yaratılıştan gelen içgüdü, duygu ve meyil; manevi karakter kabiliyeti derken de kişileri etkileyen içsel değerlerin neticesinde varılan karakteri ifade etmiştir (Destebaşı, 2011, s. 14).

Rayan ve Lickon yapmış oldukları çalışmalarda karakter kavramını 3 boyutta ifade etmişlerdir;

1- Esas olan ahlaki değerleri bilme ve anlama

2- Temel ahlaki değerlere karşı ilgili ve hassas olma

3- Başlıca ahlak değerlerine göre davranış kazanma (Aytan, 2012, s. 3).

Gazaliye açısından karakter, bilip anlama, yapmaya vakıf olma ve ya davranış değildir. İnsanın nefsinde, kendisinde var olan bir olgudur. Yine karakter, davranışların hiç düşünmeden rahatlıkla nefisten oluştuğu, nefisle alakalı bir durumdur. İşte bu olay aklın ve inancın methettiği, iyi davranışların kendisinden oluştuğu inancı barındırıyorsa "iyi karakter" irkin ya da kötü davranışlar oluşturuyorsa "kötü karakter" olarak nitelendirilir. Mesela her ne sebeple olursa olsun malını bir ihtiyaç yolunda tasadduk eden birine cömerttir denmediği gibi sınırlı olduğu bir anda kendini zorlanarak yatıştıran birine de yumuşak huylu denmez. Kişiye cömert denmesi için bireyin mal varlığını iyilik olarak vermesi kendisinde oturmuş bir yapı yani karakter biçimini almış ise ancak bu durumda karakterli bir tavırdan söz edilebilir (Uysal, 2008).

2.5.1. Spor Karakter İlişkisi

Karakterin kompleks bir yapıda ve multi disiplin içeren bir alan olduğu genel kabul gören bir görüştür. Sporda karakter kavramı çokça ahlak, sportmenlik ve ya fair play sözcükleriyle eř anlamlı olarak kullanılmaktadır. Günlük dilde "ahlak gelişimi" terimi pek fazla tercih edilmez. Sporda tercih edilen "ahlak gelişimi" tümcesi ise akademik bir ifade biçimidir. Kişiler daha genel kullanımı olan karakter, sportmenlik ve ya fair play sözcüklerini tercih etmektedir (Siyahaş, Saraç, Tükenmez, & Hocaoğlu, 2018).

Sporun ve ya fiziksel aktivitelerin insanların karakterleri üzerinde pozitif yönde etkili olduğu devamlı gündeme gelen bir durumdur. Ancak kişilerin kendi başlarına karar alma durumları söz konusu olduğunda bu alanda karakter ile ilgili bazı ahlaki olmayan olaylar meydana gelebilmektedir. Bazı görüşlere göre (Bredemeier, 1994; Shields & Bredemeier, 1995; Kleiber & Roberts, 1981; Kohn, 1986; Orlick, 1990) spor, sosyalleşmeyi azalttığı gibi doping, şike, ırkçılık vb. gibi sosyal olmayan bir takım olumsuzluklara yol açmakla beraber olaylara kar gütme benzeri eylemler karıştığında gayriahlaki problemler kendini göstermektedir (Görgüt & Tuncel, 2017, s. 150).

Çok yoğun bir alan olması münasebetiyle sporda sorunlarla fazlaca karşılaşılmaktadır. Irkçılık, doping ve şikenin yanında daha birçok çirkin davranışlara rastlanılmaktadır. Fair play kavramına yakışmayan bu tür eylemlerden ötürü bireylerin spora ve sporcuya bakış açıları olumsuz yönde etkilenmekte ve önyargılara sebep olmaktadır. Ancak yukarda anlatılanlara rağmen yaygın olan görüş (Kavussanu & Roberts, 2001; Sage, 1990; Sage

& Kavussanu, 2007). Sporun karakter meydana getirdiği ya da karaktere destek verdiği tarzıdır. Ayrıca Klaiber ve Roberts (1981) sporu; Ahlaki çatışmalara çözüm getirme, sorumluluk sahibi olma, sportmenlik ve adalet, takımda iş birliği ve ekibe karşı sadakat, aynı zaman da daha çok iyilik için itaat gibi değerleri bilip öğrenmede bir basamak olarak görmektedir. Bundan dolayıdır ki sayıca çok büyük topluluklarla iletişim halinde olması münasebetiyle sporcu karakteri de vicdanlı, dürüst, adil ve sosyal olma vs. gibi değerli kavramlarla benzetilmektedir. Bu değerlerin yüksek olması sporcuda; sorunlarla başa çıkmada, bir profesyonellik serüveni olan spor yaşamının başlarında ve ya devamında düzen ve verim ilkesiyle hareket edebilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Görgüt & Tuncel, 2017, s. 151).

Farklı bir bakış açısıyla ele alındığında, spor bakımından karakteri değerlendirirsek iki kavramında aslında birbirlerinden çokta farklı olmadığı görülebilir. Sporun karakteri biçimlendirmesinin yanında bireye mücadeleyi de öğretmektedir. Bireysel sporlar disiplin ruhunu geliştirdiği gibi takım sporları da iş birliğini aşılar. Bazı spor branşlarında sosyalleşme daha fazla olduğundan iletişim özellikleri daha fazladır ve temasın yoğun olduğu sporlarda da belirgin bir şekilde görülmektedir. Ayrıca spor, saldırgan davranışları doğal bir yolla ve toplumsal normlar çerçevesi içerisinde boşaltımı öğretmektedir (Yıldız & Özmaden, 2019, s. 1198).

Uzun bir zamandan beri okul sporlarının hedeflerinden biri de sporun karakter gelişimine olan etkisidir. Yine sağlam kabul edilen inançlardan biri de spor programlarının sporcuların karakter yapılarında ve eylemlerinde ahlaklı karar vermelerine destek sağladığıdır.

Antik Yunandan günümüze değin mücadele sporlarının karakteri pozitif yönde geliştirdi görüşü mevcuttur. Modern çağda ise İngiltere de 19. yy da bu görüş hâkim olup oyun alanlarının yaşamda lider insanlar yetiştiren eğitim disiplini ve yine fiziksel etkinliklerin davranış ve toplum değerlerini üzerinde ciddi bir sosyal tecrübe oluşturduğu kabul edilmekteydi. Spor aracılığıyla İngilizler genç insanlara, dürüstlük ve adil olma gibi ana erdem ilkelerini öğretmeye çabalıyorlardı. Kazanma ve kaybetme duygusunu doğru bir şekilde nasıl yönetilebileceğini, rakibe saygı duymayı, kurallara uymayı ve hile yapmamayı öğrenen bireyin karakter gelişimini destekliyor olabileceği düşünülüyordu. ABD de ve Atlantik okullarında bu düşünce bir kültür halini alarak çok ünlenmiştir (İmamlı & Ünver, 2018, ss. 38–39).

Beden eğitimi ve spor derslerinde yapılan aktiviteler öğrencilerin ilgilerini biçimlendirirken aynı zamanda beden eğitimi öğretmenleri tarafından bilinçli seçilip öğretilen oyunlar, öğrencilerin fiziksel gelişiminin yanında toplumsal gelişimlerinde de etkin yer alır. Top ile oynanan oyunlarda çocuklar grupla hareket etme, hoşgörü ve anlayışlı olma alışkanlıkları kazanır. Böylelikle çocukların bu tür ilgilerinin desteklenmesi, ahlaki eğitim açısından bakıldığında muazzam bir fırsattır. Çünkü beden eğitimi ve spor derslerinde, anlatma metoduyla bireylerin beyinlerine sokulmaya yeltenilen ve karaktere takviye edilmeye çalışılan kavramlar zorlanmadan öğrencilere verilebilir. Yani bir gruba ait olmak, toplumun bireyden beklediği samimiyet, yardımlaşma, fedakârlık ve bir hedefe doğru ilerlemek gibi benzer faziletler beden eğitimi ve spor öğretmenleri tarafından öğrencilerin şahsiyetlerine yüklenebilir (Öztürk, 2018, s. 32).

Beden eğitimi ve spor aktiviteleri, akıl ve beden sağlığının yanı sıra bireyde biz duygusunu hâkim kılar. Dolayısıyla takımla birlikte hareket etme, toplumsal normlara uyarak yaşayan ikili ilişkilerinde örnek, , insan haklarına saygılı ve yardımsever kişiler yetiştirir. Beden eğitimi ve sporun sosyalleşen insanın kişiliğini oturtarak doğru bir hayat sürdürmesinde etkin rol aldığını da görebiliriz. Beden eğitimi ve sporun önemi ve bireylere kattıklarının arasında kültürleşen bireyin sağlığında, mutlu olmasında, kişilik-karakter yapılarında, ahlaki değer kazanma konusunda da desteği göze çarpmaktadır (Yılmaz, 2017, ss. 21–22).

Beden eğitimi ve spor eğitimindeki amaç ise bireyin bütün kişiliğinin eğitimidir. Bu hedefe doğru spor, fiziksel olmasının yanında zihin ve moral eğitimlerini de baz alarak bireyleri bir bütün olarak ele alıp her yönden gelişimini sağlamaktır (Esen, 2010, s. 8).

Sporun karakter gelişimine olan etkisi daha geniş bir kavram olup sadece bireyselliğe indirgenemez. Toplumda sporla uğraşanların sayısı ile ilişkili olarak toplum akıl sağlığı, toplumun özgüveni, duygusal olgunluk benzeri pozitif niteliklerin yükseldiği göze çarpmaktadır. Bunun yanında öfke, saldırganlık, kıskançlık ve utangaçlık gibi olumsuz duyguların azaldığı da görülür. Bu nedenle eğer bir toplum karakter yapısının olgunlaşmasını ve gelişmesini istiyorsa toplumdaki bireyleri sporla o kadar çok buluşturabilmesi gerekir. Özellikle genç nüfusu fazla olan ülkeler elindeki bu potansiyeli doğru kullanmalı ve beden eğitimi ve spor faaliyetlerini, küçük ölçekte şahısların büyük

ölçekte bütün toplumun karakter özelliklerini şekillendirmesinde kullanmalıdır (Yıldız, Y. 2019, s. 51).

Spor yapan bireylerde fizyolojik gelişimin yanı sıra büyük oranda zihin olarak gelişim de söz konusudur ve bununla birlikte bu gelişimler içerisinde karakter gelişimi de mevcuttur. Sporcu bireylerde karaktere etki eden durumları şöyle sıralanabilir.

- Sporla meşgul olan bireylerin gelişmiş sosyal bir kişiliğe sahip olduğu görülür
- Sporla uğraşma süresi ve sıklığıyla doğru orantılı olarak bireyler centilmenlik, üreticilik, yaratıcılık, akliselim olma ve hayata karşı daha olumlu bakabilme ortamına sahip olur.
- Spor yapan bireylerde hoşgörü ve yüksek ahlak gibi üstün faziletler bulunur.
- Öz güven duygusuna sahip olan sporcular karşılarındaki kişilerle daha iyi ilişki kurar.
- Sportif aktiviteler beceri geliştirmesinin yanında bireyin var olan kapasitesini ortaya çıkarmasına zemin hazırlar.
- Spor aktiviteleri aracılığıyla birey sağlıklı ve mutlu olur.

Zikredilen bu faktörlerin hepsi direkt olarak ve ya dolaylı yolsan karakter gelişimiyle etkilidir. Karakter gelişimi bütünseldir. Spor da karakterin alt bileşenleriyle bir şekilde farklı farklı da olsa etkileşimdedir (Yıldız, Y. 2019, ss. 50–51).

2.6. Hedef Belirleme Kuramı

İnsan davranışlarının belirli bir amaca yönelik olduğu, bireyleri eylemlere yönelten bazı nedenlerin bulunduğu bilinen, kabul görmüş bir düşüncedir (Toros, 2002, s. 25). "Davranışı harekete geçiren ve yönlendiren bir istek" biçiminde tanımlanan güdülenme, psikoloji alanında çok eskiden beri çalışılmış sorun alanlarından. Gdülenme kavramı, tarihi süreçte çok farklı açılardan irdelenmiş ve son dönemlerde sosyal bilişsel kuramlar etrafında değerlendirilerek araştırılmaktadır. Başarı hedef kuramı, sosyal bilişsel kuramlar içinde spor ve egzersiz alanlarında başarı motivasyonu anlamaya ve açıklamaya çalışan temel yaklaşımlardan sadece biridir (Arıburun & Aşçı, 2005, s. 112).

İlk başta eğitimde başarının açıklanması adına Nicholls'ün ortaya attığı başarı hedef kuramı, zaman içerisinde geliştirilip spor alanında da kendine uygun ortam bularak uygulanmıştır. Kuramsal bir yaklaşım olarak ifade edilen başarı hedef kuramı sporcuların

hareketlerine yoğunlaşmış ve anlamaya çalışmıştır. Ayrıca kuram, kişilerin becerilerini göz önüne sererek üst noktalara çıkarmayı ana amaç edinmiştir denebilir. Yine kuram, sosyal-bilişsel alanda kendine yer bularak güdülenmeyi bilme adına birçok araştırma yapılarak güdülenme üzerine de odaklanmıştır. Temel olarak sporcularda başarı kavramının veya başarısızlık kavramının ne demek olduğunu öğrenmeye çaba sarf etmiştir (Aksoy, 2019, s. 7).

Ayrıca güdülenmenin, öğrenme ve öğrenme basamaklarında kendine çok büyük bir yer bulduğu aşikârdır. Tam da bu noktada da başarı hedef kuramı bazı sorulara açıklık kazandırır. Örneğin; güdüyü uyarıcılar nelerdir, güdülenmeyi neler artırır ve ya düşürür, kişilerin öğrenmeden beklentileri ve istekleri nelerdir. Yine açıkça yanıtladığı sorular arasında biliş-güdü, güdü-biliş kavramlarının karşılıklı etkileri, kültürel yapıların güdüye etkisi, güdünün dönüşme ya da gelişme olasılığı gibi (Toy, 2015, s. 47).

2.6.1 Hedef Yönelim

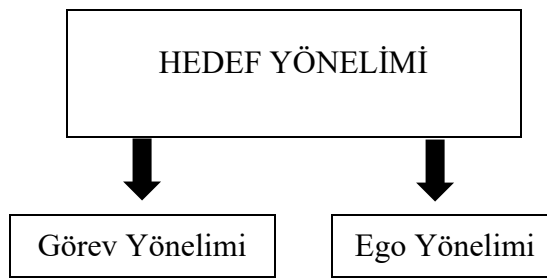
İnsanlar tabiatı gereği hedef yönelimli canlılar olarak bilinmektedir. Pek çok kuram ve yaklaşım bu bilinen durumu kanıksayarak ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Bundan ötürü de psikoloji alanında hedef merkezli hareketler değişik açılardan incelemeye alınmıştır. Yine etki, anlayış ve hareketlerle ilişkili olan hedeflerin de motivasyonla ortaya çıkan hareketleri kavramanın odağında olduğu bilinen bir gerçektir. Canton (1990) kendine bir hedef koymanın ya da belli başlı bir hedefi olmanın kişilere, bireysel temsil ve gaye hissi kazandırdığı da bilinir (Toros, 2005a, s. 51).

Kişilerin başarıya ulaşırken kendilerinde var olan görüşleri ve performansları vardır. Başarı hedef yönelimi de bu varlıkları ortaya koyarken bir takım belirli kalıpları ve özellikleri araştırır. Diğer bir deyişle hedef yönelimi kişilerin öğrenme ortamlarında zihinsel ve ruhsal reaksiyonları ile yapmış olduğu fiillerine karşı etki eden şahsi bakış açılarını açıklar. Bu reaksiyonlar bireyleri koordineli ve ya koordineli olmayan bir davranışlara yönlendirebilir durumdadır (Üzbe, 2013).

Başarı hedef kuramı, başarı ortamları alt boyutlarında iki hedefin varlığından söz etmektedir. Bu hedefleri her kuramcı kendine göre yorumlamıştır. Nicholls (1984)'e göre ego yönelim (ego orientation) ve görev yönelim (task-orientation) olarak isim verilen hedeflere Dweck ve Elliott (1983) performans hedefi (performance goal) ve öğrenme hedefi (learning goal) olarak adlandırmış Ames (1992) tarafındansa yeteneğe odaklı hedef (ability focused goal) ve ustalık hedefi (mastery goal) olarak nitelendirilmiştir. Son

zamanlarda ise spor psikolojisi ortamlarında görev ve ego yönelim olarak isim verilen hedef boyutu daha çok karşımıza çıkmaktadır. Nicholls, Cheung, Lauer ve Patashnick (1989), bireylerin farklı hedef türlerine erişmek için uğraştıkları ve bu hedeflere ulaştıklarında başarıma hissi kazandıklarını ifade etmişlerdir. Açıklanan bu duruma istinaden kişilerin değişik amaçlarının olması ya da bireylerin belirli hedeflere yönelmesi gerekli bir durumdur. Bundan ötürü sporcular da kendileri için önemli olan hedeflere sahiptir ve hedeflere ulaşmak adına farklı farklı davranış yönelimleri sergileme içerisine girmektedirler (Altıntaş, 2015, s. 28).

Başarı hedef yönelimi denince Nicholls akla ilk gelen isimlerin başındadır. Nicholls başarı hedefe yönelimini şöyle izah etmektedir; Birey algılamış olduğu ortamdan etkilenip ona göre bir tavır sergilemektedir ve kişilerin kendine has özellikleri etrafında kendine yer bulmaktadır. Başarı motivasyonunun temel ilkelerinden biri de sporcuların hedeflerine sıkı sıkıya bağlanmasıdır. Bireylerin hedeflerine ulaştığında hissettikleri duygulara yükledikleri anlam, hedeflerin sporcular açısından nasıl başarılı olduğu durumuna göre şekillenir. Başarıma duygusu ve ya başarısızlık hissi sporcuların kendine has hedef yönelimini ilgilendiren bir durumdur aslında. Nicholls'un araştırmalarından etkilenen ve esinlenen Duda, sporun içindeki hedef yönelimini, görev yönelimli hedefler ve ego yönelimli hedefler olarak ikiye ayırıp ifade etmiş. Ayrıca bu iki hedefin birbirleriyle bağlantılı olduğunu da dile getirmiştir (Toy, 2015, s. 51). Bu görev ve ego ile bağlantılı başarı hedefleri, hedef yönelim başlığı içerisinde iki farklı ancak karşılıklı ilişkileri olan kavramlardır (Toros, 2004, s. 157). Aşağıda hedef yönelimi alt boyutları yer almaktadır.

Şekil 1. Hedef yönelim içinde yer alan görev ve ego yönelim alt boyutları (Toy, 2015, s. 51).

2.6.2. Görev Yönelimli Hedefler

Hedef yöneliminin ilk başlığı, görev yönelimli hedeflerdir. Bireyin başarılı olması için çok çalışması gerektiğinin yanında performansını da en üst düzeyde sergilemesi lazım gelir

(Toros, 2005b, s. 136). Kişisel özellikleri içeren görev yönelimli hedeflerin aksine ego yönelimli hedefler, içerisinde rekabet barındırır (Toros, 2004, s. 157).

Görev yönelimli olma, bireyin becerilerinde usta olmayı ve kendine yeterli gelmeyi ifade etmektedir. Başarı, sürecin içerisinde var olurken zevk ise çalışmada kendini göstermektedir. Görev hedefli kişi, müsabaka ortamlarını yetenek ve beceri gelişimi açısından bir fırsat olarak görür. Rakibin üst düzeyde iyi olmasını kendi gelişimi açısından büyük bir şans olarak değerlendirir (Toros, 2001, s. 11).

Stephens ve Bredemeier (1995), görev yönelimli sporcuların kendilerini yetenekli buldukları ve spor yapmaktan zevk aldıklarını ifade etmiştir. Görevle ilişkili hedef yöneliminde doyum, hoşnutluk ve sporu içselleştirme ile ilgili olumlu anlamda bir ilişki olduğunu bildirilmiştir (Duda, 2005; Akt. Toros, 2009, s. 29)

Algılanan yetenek gelişim seviyesinden başka bir aşamaya geçilince bazı farklılaşmalar meydana gelmektedir. Genç yaşlarda yetenek değerlendirilirken kendi geçmiş performanslar göz önüne alınarak yapılır ama daha ileriki yaşlarda olanlar diğerlerinin performanslarıyla kıyaslama yaparak bir değerlendirme yapmaktadır. 2-6 yaş aralığındaki bir çocuk algılanan yeteneği en son yaptığı performansına bakarak bir yorumlamaya gider. Çocuğun ikinci yaptığı performans birinci yaptığı performansa göre daha iyiyse çocuk, doğal yeteneğinin arttığını ve görev gerçekleştirmede kendisinin yeterli olduğunu düşünür. Görevde uzmanlaşmada artan miktardaki çaba çocuk tarafından yüksek beceri ve yeterliliğin bir ispatı olarak anlaşılır. Çocuk açısından yeterlilik, çok çalışma kapasitenin bir işlevi olarak bilinir. Bundan dolayı daha erken yaşlarda çocuğun görev yönelimli olduğu ifade edilebilir (Yıldırım, 2013, ss. 19–20).

Görev yönelimli kişi, sıkı çalışarak akranlarıyla birlikte hareket ederek başarıyı yakalayacağına inanır. Daha önce oynadığı bir maçta % 50 olan sayı yüzdesini bir sonraki maçta % 60'a taşımaya çalışan bir basketbol oyuncusunu (Toros, 2009, s. 29), ya da önceki müsabakada kendi takımına 10 sayı kazandıran ve bu karşılaşmada da kendi sayısını 15'e yükseltmeyi amaçlayan bir voleybolcuyu görev yönelimli hedeflere sahip bir sporcu olarak örneklendirmek mümkündür (Kelecek, 2013, s. 21).

Herhangi bir görevde başarılı olarak yer almak için ve ya bir spor dalında elit seviyeyi yakalamak için yapılması gereken durumlardan biri de çabalamakta ısrar etmektir. Görev ve ego yönelimlerinin ısrar üzerine farklı etkileri söz konusudur. Çalışmalar da Duda

(1988) görev yönelimi yüksek rekreasyonel spor katılımcılarında tercih ettikleri spor dalını daha uzun süre yaptıkları gözlenmiştir (Kelecek, 2013, s. 24).

Görev yönelimli sporcular için süreç daha önemlidir ve spor ortamında performans ön planda olup ödüllendirme söz konusudur. Takım sporları yönünden ele alınacak olursa takımda oyuncular kendilerini değerli ve önemli hissederler. Takım içerisinde iş birliği daha da pekiştirilerek gelişme ileri boyutlara taşınır. Öğrenme konusunda bir takımda her oyuncu birbirine yardımcı olup eksiklikler beraber giderilmeye çalışılırsa ve yine her bir oyuncu kendi performansını ilerletmeye yoğunlaşmışsa böyle takımlarda görev yöneliminden bahsetmek mümkündür (Barut, 2018, s. 22).

2.6.3. Ego Yönelimli Hedefler

Hedef yönelimlerinin ikinci başlığı, ego yönelimli olan hedeflerdir. Ego yönelimine sahip birey, kıyaslama yoluyla yani diğerlerine göre üstün olduğunda başarıma duygusu yaşar. Böyle kişiler için zevkin kaynağı, en iyi olarak anılmaktır. Hiç kuşkusuz devamlı olarak da en iyi olmayı isterler (Toros, 2005b, s. 137).

Sporcu yüksek yetenek kapasitesini ispat etmek telaşı içerisinde. Tanenbaum ve Eklund (2007) ego yönelimli hedeften bahsettiğinde, başarıma hissini başkalarından daha yüksek performans sergilendiğinde kazanılacağını dile getirmiştir. Devamında ise kazanılan başarının da diğerlerine oranla daha az çabadan geçtiğini söylemiştir (Toy, 2015, s. 54). Başarı ilişki anlamında ego yönelimli kişiler, bir performans sergilerken bireysel becerilerinden endişe duymaktadırlar (Aksoy, 2019, s. 11). Ego ile bağlantılı hedef yönelimi olan bireyler, rakiplerini ekarte ederek üstün olup kazanmaya, başarı elde etmeye ve sonuca yoğunlaşan davranışlar sergiler. Yani ego yönelimli hedeflere sahip olan bireyler süreç kavramına odaklanmak yerine sonuç durumlarına odaklanır ("Kaygusuz, Şeval; Körmükçü, Yeşim; Adalı, Hülya," 2016, s. 854). Ego yönelimindeki durum sosyal olarak kıyaslamalar içermektedir. Sosyal olarak kıyaslama olgusu aşağı, yukarı ve eşit düzey durumu olarak üç şekil olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aşağı düzeyde karşılaştırma durumunda kişiler, kendi beceri ve kapasitelerinden daha düşük biriyle kıyaslama yaparak iyi olmaya çalışır. Kişilerin bu tarz kıyaslama yapmalarının nedeni bireysel öz saygılarını güvende tutmaya çalışmalarıdır. Birey, rakibinin kendinden daha kötü bir performans ortaya koyduğu düşünceleriyle hareket ederek benlik savunmasına geçer ve böylelikle olumsuz durumlardan uzaklaşmaya yönelir. Bundan dolayı da bireyler kısa süreli başarı hissi yaşar. Ama bu durum aşağı

doğru sosyal karşılaştırmada çok daha iyi ve daha başarılı bir sonuç ifade etmemektedir (Yıldız, 2018, s. 7).

Yukarı düzeyde sosyal kıyas durumunda birey, kendini yetenek ve beceri açısından çok açık farkla daha üstteki ya da daha iyi bir durumdaki kişiyle karşılaştırma yoluna gider. Bu tarz bir olayda kişi kendi yetenek ve kapasitelerinin ilerleme düzeyine güven duymaktadır. Sporcuların böyle bir sosyal kıyasla karşı karşıya kalması neticesinde ii sonuç meydana gelmektedir. Eğer birey kendisinden daha yetenekte biriyle kıyaslandıktan sonra, suçluluk psikolojisi, çaresiz olma ve umursamazlık benzeri hislere dalarsa bu durumdan negatif etkilenmiştir. Sporcunun içinde bulunduğu bu durum, onun performansının azalmasına daha da kötüsü yapmış olduğu spor branşını bırakmasına kadar gidebilir. Ego yönelimli bireyler, rakiplerinden daha az yetenekli olarak ele alındığında olumsuzluk ve başarısızlık hissi yaşayarak aldığı görevden uzaklaşmanın yanında çabalarını da azaltma yönelimine girerler. Böylesi bir durumu başarısızlıklarının affedici bir sebebi gibi kabullenirler. Buna rağmen sporcu, var olan durumundan hoşnut ise kıyaslandığı kişiyi hedef alarak ilerlemesi bakımından orijinal ve yeni amaçlar üretebiliyor ve motive olabiliyorsa sportif performanslarında kazanacağı da çok açık bir gerçekliktir (Altıntaş, 2010, s. 21).

Eşit düzeyde yapılan sosyal kıyaslamalarda kişi, ya kendi ile aynı yeteneklere sahip ya da kendinden biraz daha yetenekteki herhangi biri ile karşılaştırma yoluna gider. Bireyin böylesine bir davranış içerisine girmesindeki amacı kendi performans durumunu hakkında bilgi sahibi olmaktır. Böylelikle birey, kendi gelişimine yönelik yorum yapabilir. Yalnız, gelişimin aşamalarında performans ile ilgili bilgi gayesi güden bu kıyaslama süreci, bir süreklilik arz etmez. Yine birey tarafından elde edilen bilgiler, kişinin kendi performansına yönelik tek ve doğru veri olmayabilir. Kişilerin becerilerini, kapasitelerini gösteren öncelikle antrenör, müsabaka vb. gibi somut bilgi grafikleri çok sayıda veriyi içinde barındırır. Eşit düzeyde yapılan kıyaslamaların, kişilerin yetenek, beceri, gelişim ve alanda uzmanlaşmalarına daha müsaittir. Dahası sporcular eşit düzey kıyaslamalardan ziyade aşağı ya da yukarı düzeyde kıyaslamalara yönelirler çünkü ego yönelimli şahışlar, üstünlük kurmayı amaç edinip aşağılık psikolojilerinden uzaklaşmayı hedef seçerler (Toros, 2001, s. 14).

2.6.4. Hedef Belirleme

Hedef, “bir kişinin önceden planlanmış yaşantılar sonucu önceden kararlaştırılan davranış değişikliği, kişinin göstereceği davranışın betimi olarak” tanımlanmıştır (Kocaekşi, 2010, s. 31). Yine hedef, “bireyin bilinçli olarak yapmaya çalıştığı şey olarak” tanımlanır (Lunenburg, 2011). Çoğu insan hedefi, “objektif, standart, bazı hareketlerin amacı ve becerinin performans seviyesi olarak” tanımlarlar. Bazıları ise, “nesnel ya da çok öznel amaçları eğlenceli yapmak ve zevk almak gibi” anlatırlar. (Weinberg ve Gould: Akt. Toros, Bayansalduz M. & Duvan, 2010, s. 2). Türk Dil Kurumu'na (2020) göre hedefin tanımlarından biri “yapılması tasarlanan iş, amaç” bir diğeri ise “varılacak yer, ulaşılabilecek son nokta” dır.

Hedefin tanımlamalarına bakacak olduğumuzda farklı yaklaşımlar göze çarpsa da (örneğin; iş piyasasında amaç yönetimi ya da istek düzeyi gibi) benzer olan şey hedefin iki ögeden meydana geldiğidir:

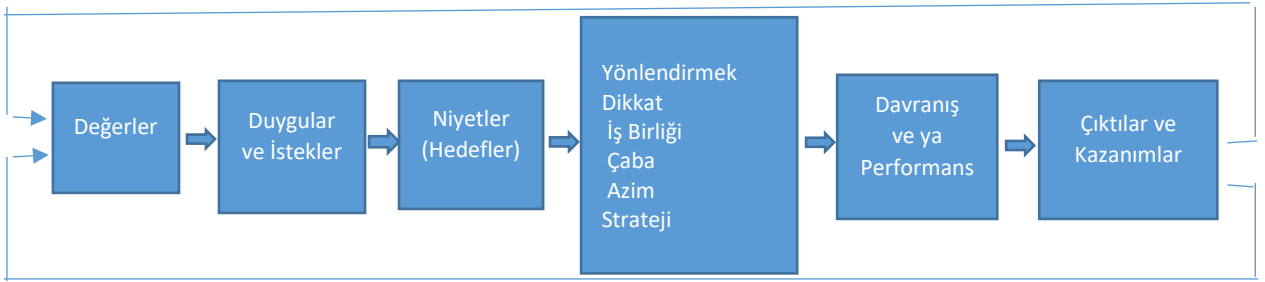
Yön: Kişilerin seçimlerini açıklamanın yanında, davranışlarının yönlerini ya da odaklanılması gereken noktalara göre bireyin yapmış olduğu seçimleri ifade eder.

Karşılaştırma standardı: Asgari düzeyde ulaşılması gereken nitelik ve nicelikteki tutum, davranış ya da performansı açıklar. (Horn, 2008; Akt. Durdubaş, 2013, s. 36)

Wade'e (2009) göre de hedefler iki ana başlık altında toplanmaktadır. Bunlardan ilki istenen hedef, ikincisi ise hedefe ulaşma süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Hedef belirleme, hedefe varmak için atılan adımların neler olması gerektiğini bilmeye zorlar. Bununla birlikte süreci belirli zaman dilimlerine ayırarak hedeflere ulaşmayı kolaylaştırmasının yanında süreci yönetilir bir forma da sokar. (Akt. Yıldız, 2019, s. 30)

Edwin Locke ve Gary Latham (1990) hedef belirleme ve görev performans teori alanında lider konumundadır ve hedeflerle alakalı hemen hemen 400 çalışmaya imza atmıştır. Aşağıdaki şekilde, hedef belirleme teorisinin çok sade bir görünümünü vardır. Teoriye göre, davranışı belirleyen iki bilişsel belirleyicinin varlığından söz etmek mümkündür. Bunlar; değerler ve niyetler (hedefler) dir. Locke ve Latham, birinin değer yargılarını tecrübe ettiği şeklin duygusal olduğunu ifade etmektedir. Daha açık ifade etmek gerekirse, bireyin değerleri onlarla tutarlı olan şeyleri yapma isteği meydana getirir. Ayrıca hedefler başka mekanizmalar vasıtasıyla davranışa (iş performansı) da etki etmektedir. (Lunenburg, 2011, s. 2)

Memnuniyet ve daha fazla motivasyon

Hayal kırıklığı ve düşük motivasyon

Şekil 2. Hedef Belirleme Teorisi Genel Modeli (Lunenburg, 2011, s. 2)

Güdülenme açısından baktığımızda hedefler, bir olaya ya da konuya motive olmamızı kolaylaştıran etmendir. Bir plan ve program dâhilinde yapıldığına hedefler, kişilerin problem çözme becerilerine da katkı sağlar (Kocaekşi, 2010, s. 31). Locke ve Latham'a göre, hedefler doğrudan doğruya dikkat ve eylemlerin kendisidir. Ek olarak hedefin zor olması enerjiyi doğrudan harekete geçirerek daha fazla efor harcattırarak çaba da ısrarı artırır. Hedefler, kişileri arzu edilen seviyelerde performans sergilemelerine yol açacak stratejiler geliştirmeleri bakımından motive etmektedir. Son olarak hedeflere ulaşmak memnuniyet ve motivasyonun artmasına, hedeflere ulaşılmadığında ise motivasyonun düşmesine neden olabilir (Lunenburg, 2011, s. 2).

2.6.5. Sporda Hedef Belirleme

Spor psikolojisinde alanında yapılan hedef belirleme çalışmaları son 40 yıl içerisinde gündeme taşınmıştır. Geçen zaman içerisinde hedef belirleme de nesnel ve ölçülebilir çalışmalardan ziyade sezgisel olarak hedef belirleme çalışmalarına ağırlık verilmiştir (Toros ve ark., 2010, s. 2).

Sporda performansı etkileyen birçok psikolojik etmen var olmakla beraber (Çepikkurt F. & Yazgan İ. B., 2012, s. 43), bu psikolojik faktörlerden biri de hedeflerin belirli olmasıdır (Balkis, 2019, s. 10).

Cox'a (2007) göre spor psikolojisinde başlıca 3 hedef yer almaktadır:

Sonuç Hedefleri: Spor müsabakalarında sonuca yönelik hedefler olup çoğunlukla sporcuları birbiriyle kıyaslar. Örnek verecek olursak; bir basketbol maçında rakibi yenme ya da bir turnuvayı lider olarak sonlandırmadır

Performans Hedefleri: Sporcuların rakiplerinden farklı kendine has bir tempo yakalaması ya da bir performansın ürününe dair açıklamalardır. Misal olarak; tenis oyuncusunun maç esnasında 5 ace sayısı almayı kendine hedef koyması, bir basketbolcunun müsabaka esnasında yapmış olduğu serbest atışlarında %70'i hedeflemesi gibi.

Süreç Hedefleri: Süreç hedefleri ise performansın gerçekleştiği esnada belirli spesifik davranışlara yoğunlaşır. Söz gelimi bir basketbolcunun yaptığı şut atışının ardından el bileğinin düşmesi, voleybol oyununda voleybolcunun bloğa çıktığı esnada topa odaklanma yerine rakip oyuncuya odaklanması gibi (Akt. Balkis, 2019, ss. 13–14).

2.6.6. Sporda Hedef Belirlemenin Önemi

Sporda hedef belirleme, sporcunun belirlediği hedeflere ulaşabilmesi için ilk olarak kazanması gerektiği özelliklerin ortaya konulması şeklinde ifade edilebilir. Hedeflerin belirli olması, sporcunun var olan performans durumu artırdığı için plan ve program yaptığı esnada antrenöre bir rota çizer. Çok bariz bir şekilde sporcudan beklenen davranışların neler olduğu gösterdiğinden ötürü sporcuyu motive eder ve bununla birlikte sporcunun çalışma kalitesinde de yükselişe yol açar.

Sporda amaçlar belirleneceği zaman sporcunun fiziksel ve psikolojik yetenek ve beceri kapasitesi muhakkak dikkate alınmalıdır. Zor ulaşılabilecek hedef seçimi veya kolay ulaşılabilecek hedef belirlemek kişiye bir fayda sağlamaz. Kabiliyetlerinin pek bilincinde olmayan spora yeni başlayan bireylerde hedef belirlemeyi antrenörler tarafından yapılmalıdır. Ancak hedefler, branş anlamında yeterli tecrübeye erişmiş sporcular tarafından belirlenirse bu durum sporcunun daha istekli ve sorumlu davranışlar sergilemesine yardımcı olur. Sporcu ve antrenör arasında da samimi ve güvene dayalı bir ilişki olmalı.

Göz önüne alınması gereken bir diğer durum sporcudaki sakatlık ve hastalık gibi olası problemlerdir. Ve yine Hedeflerin düzeyi ve zamanı da iyi bilinmelidir. Örneğin; Hafta sonu oynanacak olan bir basketbol maçında 5 tane üç sayılık atış yapabilmek veya 10 savunma ribaundu alabilmek gibi. Hedefleri, sporcu ve antrenörler genel anlamda maçı kazanmak olarak ifade ederler. Hâlbuki maç kazanmak sporcuların dışında da birçok faktöre bağlıdır. Örnek verecek olursak hakem ve seyirci etkisi, rakip durumu, hava şartları vb. Bundan dolayı sonuca odaklanmak yerine performans odaklı hedefler belirlemek çok daha yerinde bir davranış olacaktır. Performansa yönelik hedeflerinin gerçekleşmesi durumunda başarı zaten otomatik olarak gelecektir.

Hedeflere varıldıkça hedefler, kademeli bir şekilde artırılabilir. Hedefleri yalnız yarışmalar için belirlemek doğru bir davranış olmaz aynı zamanda antrenmanlar içinde belirlemek gerekir. Sporcuların antrenmana ayırdıkları zaman yarışlara ayırdıklarından çok daha fazladır. Hedeflerin hatırlanmalarını kolaylaştıracak bir takım uygulamalar sporcular için faydalı olacaktır. Sporcunun motivasyonunu diri tutmak ve sporcunun kendine olan güvenini yükseltmek için hedefler başarıldıkça sporcuya mütevazı ödüller verilmesi yerinde olacaktır (Öztürk Kuter, 2020).

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, temel araştırma türünde nicel araştırma yaklaşımlarından ilişkisel tarama modeliyle yürütülmüştür. İlişkisel araştırmalar, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkileri belirlemek ve neden sonuç ile ilgili ipuçları elde etmek amacıyla yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2021).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, 2021 yılında Sivas ve Tokat illerinde bulunan 15-18 yaş aralığındaki aktif lisanslı olarak spor yapan bireylerden oluşmaktadır. Karagöz'ün (2019) aktardığına göre örneklem sayısı %5 yanılma düzeyi ve %5 sapma miktarınca 370 olarak hesaplanmıştır (Arıkan, 2005: 166). Örneklem grubu olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme yönteminin maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenmiştir. Büyüköztürk ve arkadaşları'na (2021) göre maksimum çeşitlilik örnekleme kendi içinde benzeşik farklı durumların oluşturulmasıdır. Bu örnekleme ile sportif branşların çeşitliliği sağlanmıştır. Örneklem grubu, 178 kadın (%38,6) ve 283 erkek (%61,4) olmak üzere toplam 461 ergen bireyden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, veri toplama işlemi üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan 10 maddelik “Kişisel Bilgi Formu, ikinci bölümde ise ergen sporcuların hedef yönelimlerini belirlemek için Duda ve Nicholls (1992) tarafından geliştirilmiştir, Toros (2001, 2004) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan 13. maddeden oluşan “TEOSQ-Hedef Yönelimi (Görev ve Ego Yönelim) Ölçeği” üçüncü bölümde ise Jang (2013) tarafından geliştirilen Görgüt ve Tuncel (2017) tarafından Türkçeye uyarlanan 27 madde 5 alt boyuttan oluşan “Spor Karakter ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada veri toplanan öğrencilerle ilgili bir takım bilgileri elde etmek için araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Bu form, araştırmada ele alınan cinsiyet, yaş, akademik başarı durumu, kardeş sayısı, yaptığı spor branşı, lisanslı spor yaşı, spordan elde ettikleri yıllık gelir, spordan elde ettikleri en iyi dereceleri, anne ve

baba sportif öz geçmişlerine ilişkin bilgileri belirlemek amacıyla hazırlanmış olan sorulardan oluşmaktadır.

3.3.2. TEOSQ- Hedef Yönelimi (Görev ve Ego Yönelim) Ölçeği

Ölçek, Duda ve Nicholss (1992) tarafından geliştirilmiştir. Sporda görev ve ego yönelim ölçeği yedisi görev altısı ego yönelimine dönük olmak üzere 13 soru maddesinden oluşmuştur. Ölçeği yanıtlayanlar her bir maddeye katılımlarını beşli likert değerlendirme sistemine göre yaparlar. Ölçek ile ilgili orijinal çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı görev yönelimi için 0,79 ve ego yönelimi için 0,81 olarak belirlenmiş ayrıca ölçeğin üç haftalık test- tekrar test güvenilirliğini görev yönelimi için 0,68 ve ego yönelimi için 0,75 olarak bulunmuştur (Duda, 1992). Ölçek, hedef yönelimlerinin belirlenmesinde görev ve ego yönelimi boyutlarının bireysel farklarını ortaya çıkarmak için kullanılır. Ölçeğin Türk Sporcular için uyarlanması Toros (2001,2004) tarafından yapılmıştır. Toros (2001) in yaptığı uyarlama çalışmasında görev ve ego yönelimi olmak üzere iki faktörün genel varyansın %58 ini açıkladığı cronbach ve alpha ile hesaplanan iç tutarlılık değerleri görev yönelimi için 0,87, ego yönelimi için 0,85 olduğu ve üç haftalık test-tekrar test güvenilirliğinin görev yönelimi için 0,65, ego yönelimi için 0,72 olduğu bulunmuştur.

3.3.3. Spor Karakter Ölçeği (SKÖ)

Jang (2013) tarafından geliştirilen Spor Karakter Ölçeği (SKÖ) Türkçeye uyarlanması Görgüt ve Tuncel (2017) tarafından yapılmıştır. “Spor Karakter Ölçeği” 5’li likert tipinde 27 madde 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; Dürüstlük (1-10 maddeler), Anti-sosyal (11-15 maddeler), Merhamet (16-21 maddeler), Sportmenlik (22-24 maddeler), Adalet (25-27 maddeler) şeklindedir. Bu maddelerin 5’ i olumsuz (madde 11, 12, 13, 14 ve 15) 22’ si olumlu maddelerdir. Ölçek maddeleri 1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum ve 5-Tamamen Katılıyorum şeklinde sıralanmakta ve puanlanmaktadır. Ölçeğin geçerlilik güvenilirlik çalışması sonucunda madde toplam korelasyon değerlerinin 0,33 ile 0,67 arasında değişmesi, ölçek için sağlanan değerlerin yeterli olduğunu göstermektedir. Ölçeğin, iç tutarlılık kat sayısının 0,70’ten ve madde toplam korelasyonlarının 0,30’dan büyük olması (Büyüköztürk, 2007) ve yeterli DFA uyum indekslerini (Seçer, 2015; Meydan ve Şeşen, 2011) sağlaması nedeniyle geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu değerlendirilmektedir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada veri toplama araçları ile elde edilen verilerin istatistiksel analizleri SPSS kullanılarak bilgisayarda yapılmıştır. Araştırmanın analizinde IBM SPSS 23.0 Paket programı kullanılarak değişkenler yüzde (%), frekans, aritmetik ortalama, minimum-maximum değer, basıklık, arpıklık vb. tanımlayıcı istatistikleri yapılmıştır. Diğer taraftan değişkenler arasındaki farklılıkları belirlemek amacıyla verilerin normal dağılımını incelemek için basıklık, arpıklık değerleri incelenmiştir. Tabachnick ve Fidell'e (2013) göre basıklık arpıklık değerlerinin $\pm 1,5$ aralığında olması normallik varsayımının sağlanması açısından yeterlidir. Verilerin dağılımı açısından normallik varsayımı sağlandığı için alt problemlerin analizinde bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi, pearson korelasyon ve çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulguların yanılma düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

4. BULGULAR

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Ergen Sporcuların Demografik Özellikleri

Değişken	Grup	N	%
Cinsiyet	Kadın	178	38,6
	Erkek	283	61,4
Yaş	15 Yaş	153	33,2
	16 Yaş	113	24,5
	17 Yaş	132	28,6
	18 Yaş	63	13,7
Akademik Başarı	Kötü	4	0,9
	Orta	179	38,8
	İyi	224	48,6
	Çok iyi	54	11,7
Kardeş Sayısı	0-1	33	7,2
	2-3	195	42,3
	4-5	137	29,7
	6-7	62	13,4
	8 ve üzeri	34	7,4

Tablo 2'ye bakıldığında, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre % 38,6'sı (178) kadın, % 61,4'sı (283) erkek sporculardan oluşmaktadır. Yaş değişkenine göre,% 33,2'si (153) 15 yaş; %24,5'si (113) 16 yaş; %28,6'sı (132) 17 yaş; %13,7'si (63) 18 yaşlarındaki sporculardan oluşmaktadır. Katılımcı grubun genel yaş ortalaması 16,22'dir. Akademik başarı değişkenine göre, %9'u (4) kötü; %38,8'i (179) orta; %48,6'sı (224) iyi; %11,7'si (54) çok iyi olduğu görülmektedir. Kardeş sayısı değişkenine göre, %7,2'si (33) 0-1 kardeş; %42,3 (195) 2-3 kardeş; %29,7'si (137) 4-5 kardeş; %13,4'ü (62) 6-7 kardeş; %7,4'ü (34) 8 ve üzeri kardeş sayısına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Ergen Sporcuların Sportif Özellikleri

Değişken	Grup	N	%		
Spor Branşı	Bireysel (n=175 %38)	Atletizm	91	19,7	
		Badminton	5	1,1	
		Bilek Güreşi	4	0,8	
		Boks	7	1,5	
		Dart	2	0,4	
		Güreş	27	5,9	
		Halter	5	1,1	
		Judo	6	1,3	
		Karate	1	0,2	
		Kayaklı Koşu	1	0,2	
		Kick Boks	6	1,3	
		Masa Tenisi	9	2,0	
		Taekwando	2	0,4	
		Tenis	8	1,7	
		Wushu	1	0,2	
		Bocce	1	0,2	
		Basketbol	22	4,7	
		Çim Hokeyi	3	0,7	
		Takım (n=208 %45,1)	Futbol	91	19,7
			Futsal	10	2,2
			Hentbol	13	2,8
			Softbol	2	0,4
Voleybol	66		14,3		
-	78		16,9		
Spor Yaşı	Belirtilmemiş (n=78 %16,9)				
	1-3 yıl	234	50,8		
	4-6 yıl	184	39,9		
Spor Geliri	7 yıl ve üzeri	43	9,3		
	Gelirim yok	428	92,8		
	1-5000 TL	25	5,4		
	5001-10000 TL	8	1,7		

Tablo 3. İncelendiğinde spor branşı değişkenine göre; %38,0'ı (175) bireysel (Atletizm 91, badminton 5, bilek güreşi 4, boks 7, dart 2, güreş 27, halter 5, judo 6, karate 1, kayaklı koşu 1, kick boks 6 masa tenisi 9, taekwando 2, tenis 8, wushu 1); %45,1'i (208) takım (Bocce 1, basketbol 22, çim hokeyi 3, futbol 91, futsal 10, hentbol 13, softbol 2, voleybol 66) sporcularından oluşmaktadır. Spor yaşı değişkenine göre, %50,8'i (234) 1-3 yıl; %39,9'u (184) 4-6 yıl; %9,3,'ünün (43) 7 yıl ve üzeri spor geçmişine sahip olduğu görülmektedir. Spor geliri değişkenine göre, %92,8'inin (428) gelirinin olmadığı; %5,4'ünün (25) 1-5000tl ; %1,7'si (8) 5001-10000tl gelire sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Hedef Yönelimi ve Spor Karakteri Ölçeklerinin Betimsel İstatistikleri

Ölçek	Alt Boyut	N	Min	Max	Ort.	St. Ort.	SS	Basıklık	Çarpıklık
Hedef Yönelimi	Görev Yönelimi	461	7,00	35,00	25,63	3,67	6,97	-0,728	-0,093
	Ego Yönelimi	461	6,00	30,00	20,45	3,41	5,73	-0,296	-0,527
	Dürüstlük	461	10,00	50,00	37,29	3,73	9,98	-0,754	-0,122
Spor Karakteri	Anti-Sosyallik	461	5,00	25,00	14,15	2,83	6,02	0,096	-1,052
	Sosyallik	461	6,00	30,00	22,24	3,71	6,12	-0,760	-0,005
	Merhamet	461	3,00	15,00	11,42	3,81	3,45	-0,872	-0,197
	Sportmenlik	461	3,00	15,00	11,46	3,82	3,35	-0,874	-0,047

N= Frekans, Min = En düşük değer, Max = En yüksek değer, Ort. = Aritmetik Ortalama, St. Ort. = Standart Aritmetik Ortalama(1-5), SS = Standart Sapma

Tablo 4 incelendiğinde hedef yönelimi ölçeğinin görev yönelimi alt boyutu puan ortalamasının 25,63 ve standart sapmasının 6,97 olduğu; ego yönelimi alt boyutunun puan ortalamasının 20,45 ve standart sapmasının 5,73 olduğu görülmüştür. Spor karakteri ölçeğinin dürüstlük alt boyutu puan ortalamasının 37,29 ve standart sapmasının 9,98; anti-sosyallik alt boyutu puan ortalamasının 14,15 ve standart sapmasının 6,02; merhamet alt boyutu puan ortalamasının 22,24 ve standart sapmasının 6,12; sportmenlik alt boyutu puan ortalamasının 11,42 ve standart sapmasının 3,45; adalet alt boyutu puan ortalamasının 11,46 ve standart sapmasının 3,35 olduğu görülmektedir.

Verilerin normal dağılıp dağılmadığı basıklık-çarpıklık değerleri ile incelendiğinde ± 1 aralığında olduğu ve normallik açısından ciddi bir varsayım ihlali olmadığı görülmüştür.

Tablo 5. Cinsiyete göre hedef yönelimine ve spor karakterine yönelik bağımsız örneklem t testi sonuçları

Ölçek	Alt Boyut	Kadın		Erkek		t	p
		Ort.	SS	Ort.	SS		
Hedef Yönelimi	Görev Yönelimi	25,37	7,08	25,80	6,92	0,64	0,521
	Ego Yönelimi	20,03	5,76	20,72	5,70	1,25	0,212
	Dürüstlük	36,85	9,89	37,57	10,04	0,75	0,450
Spor Karakteri	Anti-Sosyallik	14,16	5,98	14,15	6,06	-0,01	0,990
	Merhamet	22,08	6,46	22,34	5,91	0,44	0,658
	Sportmenlik	11,53	3,44	11,36	3,46	-0,52	0,601
	Adalet	11,38	3,34	11,51	3,35	0,42	0,669

*p < 0,05 önemli, Ort. = Aritmetik Ortalama, SS = Standart Sapma

Cinsiyet değişkenine göre hedef yönelimi (görev yönelimi, ego yönelimi) bağımsız örneklem t-testi ile incelendiğinde kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (Görev yönelimi için t=0,64 ve p = 0,521; Ego yönelimi için t = 1,25 ve p = 0,212).

Cinsiyet değişkenine göre sportif karakter yapıları (dürüstlük, anti-sosyallik, merhamet, sportmen, adalet) bağımsız örneklem t-testi ile incelendiğinde kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (Dürüstlük için $t = 0,75$ ve $p = 0,450$; Anti-sosyallik için $t = -0,01$ ve $p = 0,990$; Merhamet için $t = 0,44$ ve $p = 0,658$; Sportmenlik için $-0,52$ ve $p = 0,601$; Adalet için $t = 0,42$ ve $p = 0,669$).

Tablo 6. Yaşa göre hedef yönelimi ve spor karakterine yönelik tek yönlü varyans analizi sonuçları

Ölçek	Alt Boyut	A:15		B:16		C:17		D:18		F	p ve Tukey HSD
		Yaş(n=153)	SS	Yaş(n=113)	SS	Yaş(n=132)	SS	Yaş(n=63)	SS		
Hedef Yönelimi	Görev Yönelimi	26,82	6,54	25,00	7,24	24,45	7,45	26,39	6,01	3,35	0,019* A>C
	Ego Yönelimi	21,21	5,47	20,08	5,91	19,73	6,14	20,80	4,93	1,83	0,139
	Dürüstlük	39,52	,76	37,07	,91	34,99	,924	37,11	1,16	5,05	0,002* A>C
	Anti-Sosyallik	13,30	6,36	14,38	6,10	14,78	5,65	14,52	5,69	1,64	0,177
Spor Karakteri	Merhamet	23,70	5,57	21,46	6,20	20,92	6,73	22,88	5,13	5,97	0,001* A>B A>C
	Sportmenlik	12,17	3,29	11,02	3,42	10,82	3,68	11,58	3,08	4,38	0,005* A>C
	Adalet	12,26	3,08	11,14	3,33	10,80	3,68	11,50	2,91	5,08	0,002* A>B A>C

* $p < 0,05$ önemli, Ort. = Aritmetik Ortalama, SS = Standart Sapma

Yaş değişkenine göre hedef yönelimi (görev yönelimi, ego yönelimi) tek yönlü varyans analizi ile incelendiğinde yaş grupları arasında görev yönelimi açısından anlamlı bir fark olduğu; ego yönelimi açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (Görev yönelimi için $F = 3.35$ ve $p = 0,019$; Hedef yönelimi için $F = 1,83$ ve $p = 0,139$). Yaş grupları arasındaki farkı belirlemeye yönelik yapılan Tukey HSD testi sonucuna göre görev yönelimi için 15-17 yaş grupları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p = 0,022$). 15 yaş grubundaki sporcuların 17 yaşındaki sporculara göre daha yüksek görev yönelimine sahip olduğu söylenebilir.

Yaş değişkenine göre sportif karakter yapıları (dürüstlük, anti-sosyal, merhamet, sportmen, adalet) tek yönlü varyans analizi ile incelendiğinde yaş grupları arasında dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet boyutlarında anlamlı fark olduğu görülmüştür (Dürüstlük için $F = 5,05$ ve $p = 0,002$; Merhamet için $F = 5,97$ ve $p = 0,001$; Sportmenlik için $F = 4,38$ ve $p = 0,005$; Adalet için $F = 5,08$ ve $p = 0,002$). Anti-sosyal alt boyutunda ise anlamlı fark olmadığı görülmüştür (Anti-sosyal için $F = 1,64$ ve $p = 0,117$). Yaş grupları arasındaki farkı belirlemeye yönelik yapılan Tukey HSD testi sonucuna göre

dürüstlük için 15-17 yaş grupları arasında ($p<0,05$); merhamet için 15-16 ve 15-17 yaş grupları arasında ($p<0,05$); sportmenlik için 15-17 yaş grupları arasında ($p<0,05$) ve adalet için 15-16 ve 15-17 yaş grupları arasında ($p<0,05$) anlamlı fark olduğu görülmüştür.

Tablo 7. Spor branşına göre hedef yönelimine ve spor karakterine yönelik bağımsız örneklem t-testi sonuçları

Ölçek	Alt Boyut	Bireysel(n=175)		Takım(n=208)		T-Test	p
		Ort.	SS	Ort.	SS		
Hedef Yönelimi	Görev Yönelimi	26,99	6,60	25,44	7,06	2,20	0,028*
	Ego Yönelimi	21,33	5,58	20,19	5,85	1,94	0,052
	Dürüstlük	39,50	9,73	36,62	9,89	2,86	0,004*
	Anti-Sosyallik	13,54	6,75	14,32	5,70	-0,76	0,445
Spor Karakteri	Merhamet	23,42	6,07	22,07	6,16	2,14	0,032*
	Sportmenlik	12,13	3,13	11,42	3,50	2,06	0,039*
	Adalet	12,14	3,17	11,35	3,39	2,34	0,020*

* $p < 0,05$ önemli, Ort. = Aritmetik Ortalama, SS = Standart Sapma

Spor branşı değişkenine göre hedef yönelimi (görev yönelimi, ego yönelimi) bağımsız örneklem t-testi ile incelendiğinde bireysel ve takım sporcularının görev yönelimi puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($t= 2,20$ ve $p = 0,028$). Bireysel sporcuların takım sporcularına göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Ego yönelimi puanları arasında ise anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($t=1,94$ ve $p = 0,052$).

Spor branşı değişkenine göre bireysel ve takım sporcularının dürüstlük, merhamet, sportmenlik, adalet puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. (Dürüstlük için $t=2,86$ ve $p = 0,004$; merhamet için $t= 2,14$ ve $p = 0,032$; sportmenlik için $t = 2,06$ ve $p = 0,039$; adalet için $t = 2,34$ ve $p= 0,020$). Bireysel sporcuların dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet puan ortalamalarının takım sporcularına göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Anti-sosyallik boyutunda ise branşlar açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($t = -0,76$ ve $p = 0,445$).

Tablo 8. Değişkenler Arası Pearson Korelasyon Testi Sonuçları

		1	2	3	4	5	6	7
Hedef Yönelimi	1.Görev Yönelimi	1						
	2.Ego Yönelimi	0,810**						
	3.Dürüstlük	0,734**	0,597**					
	4.Anti-Sosyallik	0,026	0,161**	-0,014				
Spor Karakteri	5.Merhamet	0,749**	0,641**	0,823**	0,025			
	6.Sportmenlik	0,682**	0,574**	0,774**	-	0,796**		
	7.Adalet	0,739**	0,628**	0,784**	-	0,815**	0,828**	1
					0,084			
						0,014		

Tablo 8 de hedef yönelimi(görev ve ego yönelimi) ve spor karakteri arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon kat sayısı ile incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre görev yönelimi ile ego yönelimi arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür ($r = .81$ ve $p < 0,05$). Görev yönelimi ile dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu ve anti-sosyallik ile anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (Dürüstlük için $r = .73$ ve $p < 0,05$; Merhamet için $r = .75$ ve $p < 0,05$; Sportmenlik için $r = .68$ ve $p < 0,05$; Adalet için $r = .74$ ve $p < 0,05$; Anti-sosyallik için $r = .02$ ve $p > 0,05$). Ego yönelimi ile dürüstlük, anti-sosyallik, merhamet, sportmenlik ve adalet arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür (Dürüstlük için $r = .60$ ve $p < 0,05$; Anti-sosyallik için $r = .16$ ve $p < 0,05$; Merhamet için $r = .64$ ve $p < 0,05$; Sportmenlik için $r = .57$ ve $p < 0,05$; Adalet için $r = .63$ ve $p < 0,05$). Elde edilen bulgulara göre ego yönelimi ile görev yönelimi pozitif yönlü yüksek bir ilişkiye sahiptir. Hedef yöneliminin iki boyutu ile sportif karakter yapıları arasındaki bütün ilişkilerin pozitif yönlü olduğu görülmüştür. Sportif karakter yapıları ile görev yönelimi arasındaki korelasyon katsayılarının ego yönelimine göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 9. Hedef Yöneliminin Alt Boyutu Olan Görev Yöneliminin Yordanmasına Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

	B	Std. Hata	B	t	P
Sabit	3,871	0,930		4,161	0,000*
Model 1					
Dürüstlük	0,183	0,038	0,261	4,773	0,000*
Anti-sosyallik	0,033	0,034	0,028	,975	0,330
Merhamet	0,324	0,068	0,284	4,794	0,000*
Sportmenlik	0,034	0,115	0,017	,300	0,764
Adalet	0,601	0,122	0,288	4,925	0,000*
R2 = 0,630 Düzeltilmiş R2 = 0,626 F = 155,011 p = 0,000					

Tablo 9 da sportif karakter yapılarının görev yönelimini yordamasına yönelik kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli anlamlı görülmüştür ($F = 155,011$ ve $p = 0,000$). Spor karakteri, görev yönelimi üzerinde yaklaşık olarak %63 açıklanan varyans sağlamaktadır. Dürüstlük, merhamet ve adalet boyutları, görev yöneliminin anlamlı yordayıcısıdır (Dürüstlük için $t = 4,77$ ve $p = 0,000$; Merhamet için $t = 4,79$ ve $p = 0,000$; Adalet için $t = 4,92$ ve $p = 0,000$). Dürüstlük, merhamet ve adalette meydana gelen 1 birimlik değişim görev yöneliminde meydana gelen 0,18 birim, 0,32 birim ve 0,60 birim değişimle pozitif yönlü ilişkilidir. Anti-sosyallik ve sportmenlik boyutunun ise görev yöneliminin anlamlı yordayıcısı olmadığı görülmüştür (Anti-sosyallik için $t = 0,97$ ve $p = 0,330$; Sportmenlik için $t = 0,300$ ve $p = 0,764$).

Tablo 10. Hedef Yöneliminin Alt Boyutu Olan Ego Yöneliminin Yordanmasına Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

	B	Std. Hata	B	t	P
Sabit	3,660	0,911		4,017	0,000
Dürüstlük	0,071	0,037	0,123	1,888	0,060
Anti-sosyallik	0,155	0,033	0,164	4,733	0,000
Merhamet	0,263	0,066	0,281	3,975	0,000
Sportmenlik	0,086	0,113	0,052	0,767	0,443
Adalet	0,447	0,119	0,261	3,738	0,000
R2 = 0,474 Düzeltmiş R2 = 0,468 F = 81,939 p = 0,000					

Tablo 11 de sportif karakter yapılarının ego yönelimini yordamasına yönelik kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli anlamlı görülmüştür (F= 81,939 ve p = 0,000). Spor karakteri, ego yönelimi üzerinde yaklaşık olarak %47 açıklanan varyans sağlamaktadır. Anti-sosyallik, merhamet ve adalet, ego yöneliminin anlamlı yordayıcısıdır (Anti-sosyallik için t =4,73 ve p = 0,000; Merhamet için t=3,97 ve p = 0,000; Adalet için t = 3,74 ve p = 0,000). Anti-sosyallik, merhamet ve adalette meydana gelen 1 birimlik değişim ego yöneliminde meydana gelen 0,15 birim, 0,26 birim ve 0,45 birim değişimle pozitif yönlü ilişkilidir. Dürüstlük ve sportmenlik boyutunun ise ego yöneliminin anlamlı yordayıcısı olmadığı görülmüştür (Dürüstlük için t=1,89 ve p =0,060; Sportmenlik için 0,77 ve p=0,443).

5. TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde, ergen sporcuların spor karakter yapıları ile hedef yönelimi ilişkisi; cinsiyet, yaş, spor yaşı ve spor branşı değişkenleri göre elde edilen bulguların, alt problemlerdeki sırasına uygun bir şekilde tartışma ve yorumuna yer verilmiştir. Yapılan literatür taramasında alt problemlerle ilgili çalışmalara rastlanmış ve yapılan çalışma bu araştırmalardaki bulgularla desteklenmeye çalışılmıştır.

5.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Ergen Sporcuların Hedef Yönelimlerine (Görev Yönelimi, Ego Yönelimi) İlişkin Tartışma ve Yorumu

Araştırmanın birinci alt problemi, cinsiyet değişkenine göre ergen sporcuların hedef yönelimleri (görev yönelimi, ego yönelimi) arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemeye yöneliktir. Tablo 5'e bakılarak elde edilen bulgulara göre, cinsiyet değişkenine göre ergen sporcuların hedef yönelimleri (görev yönelimi, ego yönelimi) arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Cinsiyet değişkenine göre ergen sporcuların hedef yönelimleri (görev yönelimi, ego yönelimi) arasında bir fark olup olmadığını tespit etmek için daha önce yapılan çalışmalar incelenmiştir. Buna göre;

Balkis (2019) tarafından yapılan “Elit Seviyedeki Tenisçilerin Görev ve Ego Yönelimi Hedeflerinin Başarı Motivasyonlarına Etkisinin Araştırılması” adlı araştırmaya yaş aralığı 10 yaş ve altı ile 19 yaş ve üzerinde bulunan 103 kadın 150 erkek olmak üzere toplam 253 tenis sporcusu dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonuçları cinsiyete açısından elit seviyedeki tenisçilerin hedef yönelimleri incelendiğinde anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Karaca (2018) tarafından yapılan “Üniversiteler Arası Spor Müsabakalarında Yarışan Sporcuların Hedef Yönelimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” isimli araştırmaya Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde öğrenim gören, toplam 226 sporcu öğrenci dâhil edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; cinsiyet bakımından üniversite öğrencilerinin hedef yönelimleri incelendiğinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Yıldız (2018) tarafından yapılan “Üniversite Süper Lig Basketbol Oyuncularının Hedef Yönelimi ve Algılanan Motivasyonel İklim Düzeylerinin İncelenmesi” adlı çalışma Adana ilinde düzenlenen KOÇSPORFEST müsabakalarına katılan, gönüllü basketbolcularla gerçekleştirilmiştir. Örneklem grubunu yaşları 18-28 arasında değişen 96 kadın ($\bar{x}$ yaş=21.04 $\pm$ 2.02) 101 erkek ($\bar{x}$ yaş=22.59 $\pm$ 2.70) olmak üzere toplam 197 basketbolcu oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde basketbolcuların ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak farklılık göstermediği bulgusuna ulaşmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Genç ve ark. (2018) tarafından “Veteran Badmintoncularda Hedef Yönelimleri ile Yaşam Doyumu İlişkisi” adlı çalışmada örneklem grubunu 2016-2017 sezonunda Veteranlar Türkiye Şampiyonasına katılan 51“i kadın 89“u erkek toplam 140 sporcu oluşturmuştur. Araştırmanın bulguları incelendiğinde, araştırmaya katılan sporcuların cinsiyet değişkenine göre ego yönelimi ve görev yönelimi bakımından istatistik olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Sonuçlar bize; kadın sporcuların erkek sporcularla kıyaslandığında görev yönelimlerinin daha yüksek olduğu ego yönelimlerinin ise daha düşük olduğunu göstermektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla farklılık göstermektedir.

Kaygusuz ve ark. (2016) tarafından yapılan “Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Yaşam Doyum Durumları ile Sporda Görev ve Ego Yönelimi Durumlarının Bazı Değişkenler Tarafından İncelenmesi” adlı araştırmasında, Araştırmanın örneklem grubunu 17- 28 yaş aralığındaki 84’ü kadın, 104’ü erkek olmak üzere toplam 188 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkeni açısından SGEYO puanlarının karşılaştırılmasında cinsiyet ile ego ve görev yönelimi arasında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Altıntaş (2010) tarafından yapılan “Sporcuların Hedef Yönelimleri, Algılanan Güdusel İklimleri ve Algılanan Fiziksel Yeterliklerinin Cinsiyete ve Deneyim Düzeyine Göre Karşılaştırılması” adlı araştırmasına, farklı branşlarda spor yapan 181 erkek 106 kadın olmak üzere toplamda 287 sporcu katılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre; cinsiyet açısından kadın sporcuların ego ve görev yönelimlerinin erkek sporculara kıyasla

daha yüksek olduğu bulgusu ortaya konmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla farklılık göstermektedir.

5.2. Cinsiyet Değişkenine Göre Ergen Sporcuların Sportif Karakter Yapılarına (Dürüstlük, Anti-Sosyal, Merhamet, Sportmen, Adalet) İlişkin Tartışma Ve Yorumu

Araştırmanın ikinci alt problemi, cinsiyet değişkenine göre ergen sporcuların sportif karakter yapıları (dürüstlük, anti-sosyal, merhamet, sportmen, adalet) arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemeye yöneliktir. Tablo 5'e bakılarak elde edilen bulgulara göre, cinsiyet değişkenine göre ergen sporcuların sportif karakter yapıları (dürüstlük, anti-sosyal, merhamet, sportmen, adalet) arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Cinsiyet değişkenine göre ergen sporcuların sportif karakter yapıları (dürüstlük, anti-sosyal, merhamet, sportmen, adalet) arasında bir fark olup olmadığını tespit etmek için daha önce yapılan çalışmalar incelenmiştir. Buna göre;

Özlu (2020) tarafından yapılan "15-18 Yaş Aralığındaki Sporcuların Karakter Düzeylerinin İncelenmesi" isimli araştırması Kayseri ilinde lisanslı olarak spor yapan 15-18 yaş aralığında, 127 kız ve 278 erkek olmak üzere toplamda 405 birey üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın bulgularına göre; cinsiyet açısından spor karakterinin 4 alt boyutunda anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Ancak anti-sosyal davranış boyutunda ise cinsiyete açısından fark olduğu saptanmıştır ($p<.05$). Sonuç olarak araştırma, sporcuların cinsiyet değişkenine göre dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet alt boyutlarında çalışmamızla benzerlik göstermekteyken anti-sosyal davranış boyutunda ise çalışmamızla benzerlik göstermemektedir.

Yıldız (2019) tarafından yapılan "Bireysel ve Takım Sporcularının Sportif Karakterlerinin ve Zekâ Boyutlarının Sportif Başarı Motivasyonları Üzerine Etkisinin İncelenmesi" adlı çalışması Türkiye Üniversite Sporları Federasyonunun faaliyet alanında yer alan bireysel ve takım spor branşlarında görev alan farklı yaş gruplarından rastlantısal yöntem ile belirlenen 768 erkek (%63,8) 436 kadın (%36,2) olmak üzere toplamda 1204 sporcu üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; centilmenlik, anti-sosyal, dürüstlük, etik davranış ve spor karakter ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<.05$). Bulgular incelendiğinde; kadınların centilmenlik, anti-sosyal, dürüstlük, etik davranış, spor karakteri ortalaması erkeklere göre daha yüksektir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermemektedir.

Siyahtaş ve ark. (2018) tarafından yapılan “Farklı Branşlardaki Sporcuların Spor Karakter Özelliklerinin Karşılaştırılması” adlı araştırması, İstanbul ilinde 56 erkek 24 kadın olmak üzere toplam 80 sporcu üzerinde uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; sporcuların cinsiyet değişkeni açısından 4 alt boyutunda anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Ancak anti-sosyal alt boyutunda anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bulgular incelendiğinde; Erkek sporcuların sıra değer ortalamalarının kadın sporculardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($z=-2,064$ $p<0,05$). Araştırmadan elde edilen sonuçlar, sporcuların cinsiyet değişkenine göre dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet alt boyutlarında çalışmamızla benzerlik göstermekteyken anti-sosyal davranış boyutunda ise çalışmamızla benzerlik göstermemektedir.

Öztürk (2018) tarafından yapılan “Vücut Geliştirme ve Bilek Güreşi Müsabık Sporcularının Sportif Ahlaki Yaklaşımları ile Karakterlerinin İncelenmesi” adlı çalışması Antalya ilinde düzenlenen bilek güreşi ve vücut geliştirme yarışmalarına katılan 15-36 yaş aralığında 489 katılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; Sporda karakter cinsiyet açısından kadınların lehine farklılık göstermektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermemektedir.

İmamlı ve Ünver (2018) tarafından yapılan “Spor Karakterinin Demografik Nitelikler Açısından İncelenmesi” adlı araştırmaya 2 spor bilimleri fakültesi öğrencisi (Gazi Üniversitesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi) ve 1 Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencisi (Yozgat Bozok Üniversitesi) olmak üzere 63 kadın ve 72 erkek öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; spor karakterinin 4 alt boyutunda anlamlı bir fark görülmemiştir. Anti-sosyallik boyutunda ise erkeklerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Sonuç olarak araştırma, sporcuların cinsiyet değişkenine göre dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet alt boyutlarında çalışmamızla benzerlik göstermekteyken anti-sosyal davranış boyutunda ise çalışmamızla benzerlik göstermemektedir.

Yıldız ve Özmeden (2019) tarafından yapılan “Spor Yapan Üniversite Öğrencilerinin Sportif Karakter Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmaya 401 erkek ve 220 kadın olmak üzere 621 spor bilimleri fakültesi öğrencisi katılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; cinsiyet değişkeni açısından

centilmenlik, anti-sosyal, dürüstlük, etik davranış boyutları ve spor karakterine göre anlamlı düzeyde farklılık görülmektedir ($p<0.05$). Bulgular incelendiğinde; kadınların centilmenlik, anti-sosyal, dürüstlük, etik davranış, spor karakteri, ortalama puanları erkeklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular çalışmamızla benzerlik göstermemektedir.

5.3. Yaş Değişkenine Göre Ergen Sporcuların Hedef Yönelimlerine (Görev Yönelimi, Ego Yönelimi) İlişkin Tartışma ve Yorumu

Araştırmanın üçüncü alt problemi, yaş değişkenine göre ergen sporcuların hedef yönelimleri (görev yönelimi, ego yönelimi) arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemeye yöneliktir. Tablo 6'ya bakılarak elde edilen bulgulara göre, yaş değişkenine göre ergen sporcuların hedef yöneliminde ego yönelimi alt boyutunda anlamlı bir fark görünmezken ($p>0,05$); görev yönelimli alt boyutunda ise anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Buna göre; değerler incelendiğinde 15-17 yaş arasında anlamlı bir fark vardır. Görev yönelimi 17 yaşına kadar düşerken 18 yaşında artışa geçmektedir.

Yaş değişkenine göre ergen sporcuların hedef yönelimleri (görev yönelimi, ego yönelimi) arasında bir fark olup olmadığını tespit etmek için daha önce yapılan çalışmalar incelenmiştir. Buna göre;

Balkis (2019) tarafından yapılan “Elit Seviyedeki Tenisçilerin Görev ve Ego Yönelimi Hedeflerinin Başarı Motivasyonlarına Etkisinin Araştırılması” adlı araştırmaya yaş aralığı 10 yaş ve altı ile 19 yaş ve üzerinde bulunan 103 kadın 150 erkek olmak üzere toplam 253 tenis sporcusu dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonuçları elit seviyedeki tenisçilerin hedef yönelimleri yaş açısından incelendiğinde hedef yönelimleri alt boyutundan görev yönelimli boyutunda 10 yaş ve altında olan tenisçilerin puanları, 15-16 yaş aralığındaki tenisçilere göre daha yüksek bulunmuştur. Hedef yönelimleri alt boyutundan ego yönelimli boyutunda ise 10 yaş ve altında olan tenisçilerin puanları, 13-14 yaş aralığındaki tenisçilere göre daha yüksek bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Barut (2018) tarafından yapılan “Farklı Hedef Yönelimlerine Sahip Unilig Erkek Basketbolcularının Algılanan Liderlik Davranışı ve Antrenör Davranışlarını Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması” adlı çalışmaya üniversiteler arası erkek basketbol liginin (Unilig) 47 takımında oynayan 382 erkek sporcu katılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında; Yaş değişkeni açısından basketbolcuların puanlarında

hedef yönelimleri görev ve ego alt boyutları incelendiğinde anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermemektedir

Genç ve ark. (2018) tarafından “Veteran Badmintoncularda Hedef Yönelimleri ile Yaşam Doyumu İlişkisi” adlı çalışmada örneklem grubunu 2016-2017 sezonunda Veteranlar Türkiye Şampiyonasına katılan 51’i kadın 89’u erkek, ayrıca yaşları 35-60 ve üzeri olan toplam 140 sporcu oluşturmuştur. Araştırmanın bulguları incelendiğinde, veteran badmintoncuların ego ve görev yönelimi alt boyutunda aldıkları toplam puanların yaşlarına göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna varılmıştır. 40-44 yaş aralığında olan sporcuların ego yönelimlerinin 55-59 yaş aralığında olan sporculardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla farklılık göstermemektedir.

Karaca (2018) tarafından yapılan “Üniversiteler Arası Spor Müsabakalarında Yarışan Sporcuların Hedef Yönelimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” isimli araştırmaya Sivas Cumhuriyet Üniversitesi 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören ve Üniversite Sporları Federasyonu faaliyet takviminde yer alan müsabakalara katılan 19-27 yaş aralığında toplam 226 sporcu öğrenci dâhil edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında; yaş bakımından üniversite öğrencilerinin hedef yönelimleri incelendiğinde görev yönelimli hedefler alt boyutunda pozitif yönde anlamlı olmayan bir ilişki tespit edilmişken ego yönelimli hedefler alt boyutunda ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla farklılık göstermemektedir.

Aksoy (2019) tarafından yapılan “Profesyonel Futbolcuların Örgütsel Adalet Algıları, Hedef Yönelimleri ve Güdüsel İklim Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmaya toplam 357 profesyonel futbolcu katılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; yaş değişkeni açısından futbolcuların hedef yönelimi görev yöneliminde alt boyutunda istatistik olarak anlamlı bir fark görünürken ego yönelimli alt boyutunda istatistik olarak anlamlı bir fark görünmemektedir. Yaş değişkeni değerleri incelendiğinde; Yaşları 15-19 aralığına sahip olan sporcuların görev yönelimi puanlarının yaşları 30 ve üstündeki sporcuların görev yönelimi puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu; yaşları 20-24 aralığına sahip 38 sporcuların görev yönelimi puanlarının yaşları 30 ve üstündeki sporcuların görev yönelimi puanlarından istatistiksel olarak anlamlı

düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla farklılık göstermemektedir.

Yıldız (2018) tarafından yapılan “Üniversite Süper Lig Basketbol Oyuncularının Hedef Yönelimi ve Algılanan Motivasyonel İklim Düzeylerinin İncelenmesi” adlı çalışmada sporcuların yaş değişkenine göre bulguları incelendiğinde; basketbolcuların, ölçeğin görev ve ego yönelimi alt boyutlarından aldıkları puanlar ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla farklılık göstermektedir.

Toy (2015) tarafında Yapılan “Serbest ve Grekoromen Stil Güreşçilerin Hedef Yönelimi ve Yaşam Doyumu İlişkisi” adlı araştırmasında yapılan analizi sonuçlarına göre yaş değişkeni ile ego yönelimi puanları ve görev yönelimi puanları açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla farklılık göstermektedir.

Kaygusuz ve ark. (2016) tarafından yapılan “Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Yaşam Doyum Durumları ile Sporda Görev ve Ego Yönelimi Durumlarının Bazı Değişkenler Tarafından İncelenmesi” adlı araştırmasında, Araştırmanın örneklem grubunu 17- 28 yaş aralığındaki 84’ü kadın, 104’ü erkek olmak üzere toplam 188 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş değişkeni açısından hedef yönelimleri alt boyutunda ego ve görev yönelimi arasında anlamlı bir farklılık olmadığını saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermemektedir.

Toros (2001) tarafından yapılan “Elit ve Elit olmayan Basketbolcularda Hedef Yönelimi, Güdusel (Motivasyonel) İklim ve Hedeflerin Özgünlük, Güçlük Derecesi Özelliklerinin Yaşam Doyumuna Etkisi” adlı araştırmasında yaş değişkeni açısından incelendiğinde, hedef yönelimi alt boyutları olan görev ve ego yönelimi puanlarının istatistik olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermemektedir.

15 yaşındaki bireylerin içinde bulunduğu yaş itibarıyla örneğin okul sporları ya da oynadıkları kulüpler bazında gençler kategorisine yeni adım attıklarından oryantasyon aşamasında oldukları, buldukları ortamı yeni yeni keşfetmeye başladıkları ve bir gruba ait olma ya da gruba adaptasyon aşamasında olduklarından grup içerisinde olumsuz davranışlarda bulunup arkadaşları ya da antrenörleri gözünde olumsuz bir hava

yaratmamak adına daha resmi davranışlar sergilediği için görev yönelimlerinin daha yüksek olabileceği, buna karşın 17 yaşındaki bireylerin içinde bulunduğu grubu içselleştirme, kendilerini daha gruba daha ait hissetmeleri ve dolayısıyla bu aşamada grubun hedefleri doğrultusunda görev yönelimlerinden tavizler verebileceği söylenebilir.

5.4. Yaş Değişkenine Göre Ergen Sporcuların Sportif Karakter Yapılarına (Dürüstlük, Anti-Sosyal, Merhamet, Sportmen, Adalet) İlişkin Tartışma Ve Yorumu

Araştırmanın dördüncü alt problemi, yaş değişkenine göre ergen sporcuların sportif karakter yapılarına (dürüstlük, anti-sosyal, merhamet, sportmenlik, adalet) arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemeye yöneliktir. Tablo 6'ya bakılarak elde edilen bulgulara göre, yaş değişkenine göre ergen sporcuların sportif karakter yapılarının dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet alt boyutlarında anlamlı bir fark görünürken ($p < 0.05$); anti-sosyal alt boyutunda ise anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$). Buna göre; değerler incelendiğinde ergen sporcuların sportif karakter yapılarının dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet alt boyutlarında 17 yaşına kadar düşüklük yaşanırken 18 yaşında artış görülmektedir.

Yaş değişkenine göre ergen sporcuların sportif karakter yapıları (dürüstlük, anti-sosyal, merhamet, sportmenlik, adalet) arasında bir fark olup olmadığını tespit etmek için daha önce yapılan çalışmalar incelenmiştir. Buna göre;

Özlu (2020) tarafından yapılan “15-18 Yaş Aralığındaki Sporcuların Karakter Düzeylerinin İncelenmesi” isimli araştırması Kayseri ilinde lisanslı olan 15-18 yaş aralığında seçilen toplam 405 (127 kız, 278 erkek) gönüllü sporcudan oluşmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre; sporcuların yaş değişkenine göre dürüstlük, anti-sosyal davranış, merhamet, sportmenlik, adalet boyutları ve spor karakteri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$). Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermemektedir.

Yıldız (2019) tarafından yapılan “Bireysel ve Takım Sporcularının Sportif Karakterlerinin ve Zekâ Boyutlarının Sportif Başarı Motivasyonları Üzerine Etkisinin İncelenmesi” adlı çalışması Türkiye Üniversite Sporları Federasyonunun faaliyet alanında yer alan bireysel ve takım spor branşlarında görev alan 17-25 yaş ve üzeri yaş gruplarından rastlantısal yöntem ile belirlenen 768 erkek 436 kadın olmak üzere toplamda

1204 sporcu üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; centilmenlik, anti-sosyal, dürüstlük, etik davranış ve spor karakter ile cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>.05$). Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermemektedir.

Siyahtaş ve ark. (2018) tarafından yapılan “Farklı Branşlardaki Sporcuların Spor Karakter Özelliklerinin Karşılaştırılması” adlı araştırması, İstanbul ilinde 56 erkek 24 kadın olmak üzere toplam 80 sporcu üzerinde uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularından sporcuların yaş değişkeni özelliklerine göre spor karakter yapılarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p> 0,05$). Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermemektedir.

Kaplan ve Akyüz (2020) tarafından yapılan “Futbolcuların Başarı Hedefleri ve Spor Karakterleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli çalışmaya, Türkiye Futbol Federasyonu 3. Ligi’nde 2019-2020 sezonunda oynayan 143 erkek futbolcu gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; sporcuların yaş gruplarına göre spor karakter özelliklerinde dürüstlük, merhamet, adalet alt boyutları ve SKÖ toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). İncelenen sonuçlara göre; dürüstlük alt boyutunda ve ölçek toplam puanında 18-23 yaş grupları ile 24-29 yaş grupları arasında 24-29 yaş grupları ile 30 ve üzeri yaş arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. Merhamet ve adalet alt boyutlarında ise 18-23 yaş grupları ve 24-29 yaş grupları arasında farklılık vardır. Dürüstlük, merhamet ve adalet alt boyutlarındaki bu farklılık 24-29 yaş aralığındaki bireyler lehinedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Güvendi ve ark. (2019) tarafından yapılan “Türkiye Şampiyonasına Katılan Yıldız Güreş Kız Sporcuların Spor Karakter Yapıları ile Ahlaki Karar Alma Tutumları” isimli araştırmasının çalışma grubunu 2019 yılı Türkiye şampiyonasına katılan yaş ort. $15,76\pm,747$ olan, ortalama $3,26\pm2,17$ spor yılına sahip 113 kız yıldız güreşçi kız oluşturmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre; yaş değişkeni bakımından spor karakter ölçeği alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p<0.05$). Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla farklılık göstermektedir.

Öztürk (2018) tarafından yapılan “Vücut Geliştirme ve Bilek Güreşi Müsabık Sporcularının Sportif Ahlaki Yaklaşımları ile Karakterlerinin İncelenmesi” adlı

çalışmaya 2017 ve 2018 yılı Antalya ve Antalya Kemer ilçesinde yapılan bilek güreşi ve vücut geliştirme yarışmasına katılan 15-36 yaş ve üzeri olan lisanslı 489 müsabık sporcular dâhil edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; yaş değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir $p<0.05$]. Bulgulardaki bu anlamlı farklılığın, yaş değişkenine göre; 15-27 yaş aralığı gruplarına sahip olanlar ile 28-35 yaş ve 36 yaş ve üzeri bulunan kişiler arasında olduğu saptanmıştır. 28- 35 yaş aralığı gruplarına sahip olanların sporda karakter düzeylerinin diğer yaş gruplarındakilere göre daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla farklılık göstermemektedir.

İmamalı ve Ünver (2018) tarafından yapılan “Spor Karakterinin Demografik Nitelikler Açısından İncelenmesi” adlı araştırmaya 2 spor bilimleri fakültesi öğrencisi (Gazi Üniversitesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi) ve 1 Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencisi (Yozgat Bozok Üniversitesi) olmak üzere 63 kadın ve 72 erkek öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonuçları; yaş değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir $p<0.05$]. Bulgular incelendiğinde; yaş değişkenine göre dürüstlük boyutunda 17-23 yaş aralığında olanlar ile 24-30 yaş aralığında olanların ortalamaları arasında 24-30 yaş aralığındaki öğrenciler lehine istatistik olarak anlamlı fark görülmektedir. Bu noktada; sporcuların yaşları artış gösterdiğinde dürüstlüklerinin de artış göstereceği şeklinde çıkarım yapılabilmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

Yıldız ve Özmeden (2019) tarafından yapılan “Spor Yapan Üniversite Öğrencilerinin Sportif Karakter Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmasını Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi’nde öğrenim gören bireysel ve takım spor branşlarında aktif olarak yer alan 401 erkek 220 kadın olmak üzere toplamda 621 öğrenciye uygulamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; yaş değişkeni açısından yaş gruplarının ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bulgular incelendiğinde; centilmenlik, etik davranış ve spor karakteri yaş değişkenine göre farklılık göstermesine rağmen ($p>0,05$), anti-sosyal ve dürüstlük alt boyutları ile yaş değişkeni arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0.05$). Buna göre; 17 ile 20 yaş aralığına sahip olan kişilerin anti-sosyal davranışları 21 ile 24 yaş aralığına sahip bireylerden daha yüksektir. Araştırmadan elde edilen bulgular çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

18 yaşındaki bireylerde, merhamet, adalet, sportmenlik ve dürüstlük yapılarındaki yüksekliğin ve anti –sosyallik boyutundaki düşüşün, buldukları yaş itibarıyla daha olgun yapıya kavuştukları, insani değerlere daha önem verip bu yönde davranış geliştirdikleri ayrıca yine buldukları yaş aralığı sebebiyle hedef ve amaçlarındaki farklılıklardan (örneğin YKS) kaynaklanabileceği söylenebilir.

5.5. Spor Branşı Değişkenine Göre Ergen Sporcuların Hedef Yönelimlerine (Görev Yönelimi, Ego Yönelimi) İlişkin Tartışma ve Yorumu

Araştırmanın beşinci alt problemi, spor branşı değişkenine göre ergen sporcuların hedef yönelimleri (görev yönelimi, ego yönelimi) arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemeye yöneliktir. Tablo 7'ye bakılarak elde edilen bulgulara göre, spor branşı değişkenine göre ergen sporcuların hedef yöneliminde görev yönelimi alt boyutunda anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Buna göre; değerler incelendiğinde bireysel sporcuların görev yönelim puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ego yönelimi alt boyutunda ise anlamlı bir fark görülmemektedir ($p>0,05$).

Spor branşı değişkenine göre ergen sporcuların hedef yönelimleri (görev yönelimi, ego yönelimi) arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için daha önce yapılan çalışmalar incelenmiştir. Buna göre;

Karaca (2018) tarafından yapılan “Üniversiteler Arası Spor Müsabakalarında Yarışan Sporcuların Hedef Yönelimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” isimli araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında; sporcuların branş değişkeni açısından görev yönelimli alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$). Buna rağmen puan ortalamalarına bakıldığında takım sporu yapanların bireysel spor yapanlardan puan ortalaması olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Ego yönelimli hedefler alt boyutunda ise sporcuların branş değişkeni bakımından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($p<0.05$). Ortalama puanlar incelendiğinde bireysel spor yapan bireylerin takım sporu yapan bireylerden ortalama puan olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla farklılık göstermektedir.

Bireysel sporcuların başarılarının ve başarısızlıklarının sonuçları, doğrudan doğruya kendilerini ilgilendirdiği düşünüldüğünde beceri ve yetenek gelişimlerinde ustalaşmaya çalışarak daha görev odaklı hareket ettikleri söylenebilir.

5.6. Spor Branşı Değişkenine Göre Ergen Sporcuların Sportif Karakter Yapılarına (Dürüstlük, Anti-Sosyal, Merhamet, Sportmen, Adalet) İlişkin Tartışma Ve Yorumu

Araştırmanın altıncı alt problemi, spor branşı değişkenine göre ergen sporcuların sportif karakter yapıları (dürüstlük, anti-sosyal, merhamet, sportmenlik, adalet) arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemeye yöneliktir. Tablo 7'ye bakılarak elde edilen bulgulara göre, spor branşı değişkenine göre ergen sporcuların sportif karakter yapılarının dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Bulguları incelediğimizde; bireysel takım sporcularının dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet puanlarının takım sporu yapanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Anti-sosyallik alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir ($p > 0.05$).

Spor branşı değişkenine göre ergen sporcuların sportif karakter yapıları (dürüstlük, anti-sosyal, merhamet, sportmenlik, adalet) arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için daha önce yapılan çalışmalar incelenmiştir. Buna göre;

Özlü (2020) tarafından yapılan “15-18 Yaş Aralığındaki Sporcuların Karakter Düzeylerinin İncelenmesi” isimli araştırması Kayseri ilinde lisanslı, 15-18 yaş aralığındaki sporcular oluşturmaktadır ve araştırmanın örneklemini maçsal örnekleme yöntemi (purposive sampling) ile seçilen 127 kız, 278 erkek toplam 405 gönüllü sporcu oluşturmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre; spor branşı değişkeni açısından merhamet, anti-sosyal davranış, sportmenlik, adalet alt boyutlarında ve spor karakteri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Ancak bireysel sporla uğraşanlarda spor karakter ölçeği alt boyutlarından ve ölçeğin bütününden alınan ortalamaların sportmenlik hariç takım sporu yapanların puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buna rağmen; dürüstlük alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Bulgular incelendiğinde; bu farklılığın bireysel sporcular lehine olduğu tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Yıldız (2019) tarafından yapılan “Bireysel ve Takım Sporcularının Sportif Karakterlerinin ve Zekâ Boyutlarının Sportif Başarı Motivasyonları Üzerine Etkisinin İncelenmesi” adlı çalışmasından elde edilen bulgulara göre; centilmenlik, anti-sosyal,

dürüstlük, etik davranış ve spor karakter ile spor branşı değişkeni arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<.05$). Bulgular incelendiğinde; bireysel spor yapanların centilmenlik, anti-sosyal, dürüstlük, etik davranış, spor karakteri ortalaması takım sporu yapanlara göre daha yüksektir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

İmamlı ve Ünver (2018) tarafından yapılan “Spor Karakterinin Demografik Nitelikler Açısından İncelenmesi” adlı araştırmaya 2 spor bilimleri fakültesi öğrencisi (Gazi Üniversitesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi) ve 1 Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencisi (Yozgat Bozok Üniversitesi) olmak üzere 63 kadın ve 72 erkek öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; spor branşı değişkeni bakımından öğrencilerin spor karakteri ölçeğinin alt boyutlarından dürüstlük, merhamet, sportmenlik, anti-sosyallik ve adalet alt boyutlarından almış oldukları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik göstermemektedir.

Yıldız ve Özmeden (2019) tarafından yapılan “Spor Yapan Üniversite Öğrencilerinin Sportif Karakter Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmasını Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi’nde öğrenim gören bireysel ve takım spor branşlarında aktif olarak yer alan 401 erkek 220 kadın olmak üzere toplamda 621 öğrenciye uygulamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular göre; spor branşı değişkeni açısından dürüstlük, anti-sosyal, centilmenlik, etik davranış ve spor karakter alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p<.05$). Sonuçlar incelendiğinde; dürüstlük, anti-sosyal, centilmenlik, etik davranış ve spor karakter alt boyutları puanları bireysel spor yapanlarda takım sporu yapanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla farklılık göstermektedir.

Bireysel sporla uğraşanların yapmış oldukları bütün eylemlerinden kendileri sorumlu olduklarından, evrensel değer kavramlarını daha içselleştirip bu değerleri davranışa dönüştürdükleri söylenebilir.

5.7. Ergen Sporcuların Sportif Karakter Yapıları (Dürüstlük, Anti-Sosyal, Merhamet, Sportmen, Adalet) ile Hedef Yönelimleri (Görev Yönelimi, Ego Yönelimi) Arasındaki İlişkiye ve Yordamaya Yönelik Tartışma ve Yorumu

Araştırmanın yedinci ve sekinci alt problemi, ergen sporcuların sportif karakter yapıları (dürüstlük, anti-sosyal, merhamet, sportmenlik, adalet) ile hedef yönelimleri (görev yönelimi, ego yönelimi) arasında ilişki olup olmadığını ve sportif karakter yapılarının hedef yönelimini yordayıcı etkisi olup olmadığını belirlemeye yöneliktir. Tablo 8'e bakılarak elde edilen bulgulara göre, görev ve ego yönelimi arasında pozitif yönlü anlamlı yüksek bir ilişki olduğu görülmüştür. Görev yönelimi ile sportif karakter yapısının dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı yüksek bir ilişki olduğu görülmüştür. Anti-sosyallik boyutu ile anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Ego yönelimi ile sportif karakter yapısının dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı yüksek ilişki görülmüştür. Anti-sosyallik boyutu ile anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Tablo 9 da ergen sporcuların sportif karakter yapılarının görev yönelimini yordama etkisi incelenmiştir. Dürüstlük, merhamet ve adalet boyutlarının görev yönelimi üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmüştür. Anti-sosyallik ve sportmenlik boyutlarının anlamlı yordayıcı olmadığı görülmüştür. Sportif karakter yapısı, görev yönelimi üzerinde %62'lik açıklama sağlamaktadır. Tablo 10 da ergen sporcuların sportif karakter yapılarının ego yönelimini yordama etkisi incelenmiştir. Anti-sosyallik, merhamet ve adalet boyutlarının ego yönelimi üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmüştür. Dürüstlük ve sportmenlik boyutlarının anlamlı yordayıcı olmadığı görülmüştür. Sportif karakter yapısı, ego yönelimi üzerinde %47'lik bir açıklama sağlamaktadır. Elde edilen bulgulara göre, sportif karakter yapısının görev yönelimi üzerinde daha fazla açıklama sağladığı görülmüştür.

Literatür incelendiğinde sportif karakter yapısı ile hedef yönelimi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Karakter ve hedef yöneliminin farklı değişkenlerle ilişkisini inceleyen araştırmalar şunlardır;

Balkis (2019) tarafından yapılan "Elit Seviyedeki Tenisçilerin Görev ve Ego Yönelimi Hedeflerinin Başarı Motivasyonlarına Etkisinin Araştırılması" adlı araştırmadan elde edilen bulgulara göre; tenis sporcularının hedef yönelimi boyutları ile başarı motivasyon boyutları arasındaki ilişki incelenmiş. Bu inceleme neticesinde, hedef yönelimi alt boyutu

olan görev yönelimi ile başarı motivasyonu alt boyutu olan başarıya yaklaşma güdüsü arasında düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu saptanmış ve yine hedef yönelimi alt boyutu olan ego yönelimi ile başarı motivasyonu alt boyutları olan güç gösterme güdüsü ile başarısızlıktan kaçma güdüsü arasında düşük düzeyde pozitif yönlü, başarıya yaklaşma güdüsü boyutunda ise orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

Başarı motivasyon ölçeği alt boyutlarının hedef yönelimleri ölçeği alt boyutlarından etkilenme durumunu tespit etmek amacıyla yapılan regresyon modelleri ile ilgili sonuçlar ise şöyledir;

Başarı motivasyon alt boyutları olan güç gösterme güdüsü, başarıya yaklaşma güdüsü ve başarısızlıktan kaçma güdüsü hedefe yönelimleri alt boyutlarından etkilenme durumunu tespit etmek amacıyla yapılan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bulgular incelendiğinde; ego yöneliminin güç gösterme güdüsü, başarıya yaklaşma güdüsü ve başarısızlıktan kaçma güdüsü üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmüştür. Güç gösterme güdüsü, başarıya yaklaşma güdüsü ve başarısızlıktan kaçma güdüsü ile ego yönelimi arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görüşmüştür. Görev yönelimi alt boyutu ise güç gösterme güdüsü, başarıya yaklaşma güdüsü ve başarısızlıktan kaçma güdüsünü istatistiksel olarak etkilememektedir.

Toros ve ark. (2010) tarafından yapılan “Görev ve ego yönelimli hedeflerin yaşam doyumu ile ilişkisinin incelenmesi (dağcılık sporu yapanlarla ilgili bir çalışma)” adlı araştırmalarında dağcılık sporu yapanlar bakımından değişkenler arası ilişki Pearson korelasyon testi ile yapılmıştır. Buna göre bulgulardaki ilişkiler incelendiğinde; hedef yönelimi alt boyutları olan görev ve ego yönelimi ile yaşam doyum arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Yıldız (2018) tarafından yapılan “Üniversite Süper Lig Basketbol Oyuncularının Hedef Yönelimi ve Algılanan Motivasyonel İklim Düzeylerinin İncelenmesi” adlı araştırmasından elde edilen bulgulara göre; basketbolcuların hedef yönelimi alt boyutu olan görev yönelimi ile sporda motivasyonel iklim ölçeği alt boyutu olan ustalık iklimi puanları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu; hedef yönelimi alt boyutu olan ego yönelimi ile sporda motivasyonel iklim ölçeği alt boyutu olan performans iklimi puanları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Toros (2001) tarafından yapılan “Elit ve Elit olmayan Basketbolcularda Hedef Yönelimi, Güdüsel (Motivasyonel) İklım ve Hedeflerin Özgünlük, Güçlük Derecesi Özelliklerinin Yaşam Doyumuna Etkisi” adlı araştırmasında, elit olan basketbolcuların görev yönelimi ile ego yönelimi, ustalık iklimi ve performans iklimi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgusunu ortaya koymuştur. Görev yönelimi alt boyutu ile spor yapma yaşı ve sporcunun yaşı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Hedef yönelimi alt boyutu olan ego yönelimi ile performans iklimi arasında anlamlı düzeyde pozitif yönde bir ilişkinin olduğu; ego yönelimi alt boyutu ile ustalık ikliminin negatif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Elit olmayan basketbolcuların görev yönelimi ile ego yönelimi, performans iklimi ve spor yapma yaşı arasında istatistiki olarak olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ego yönelimi alt boyutu ile performans iklimi alt boyutunun anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir.

Yıldız ve Dinç (2021) tarafından yapılan “Başarı Motivasyonlarının Spor Karakteri zerindeki Etkisi: Elit Sporcular zerinde Bir Araştırma” adlı araştırma, 21-24 yaş aralığına sahip toplamda 223 sporcuya uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; elit sporcuların spor karakteri ile özgüven, başarı güdüsü, gç güdüsü ve dışsal faktör yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna karşın, spor karakteri ile başarısızlıktan kaçma güdüsü arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Yıldız (2019) tarafından yapılan “Bireysel ve Takım Sporcularının Sportif Karakterlerinin ve Zekâ Boyutlarının Sportif Başarı Motivasyonları zerine Etkisinin İncelenmesi” adlı araştırmadan elde edilen bulgulara göre; spor karakteri ve çoklu zekâ ile spora özgü başarı motivasyonu arasında 0,01 anlamlılık düzeyinde pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Kaplan ve Akyüz (2020) tarafından yapılan “Futbolcuların Başarı Hedefleri ve Spor Karakterleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli çalışmalarından elde edilen bulgulara göre; Spor karakteri ve başarı hedefleri arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Güvendi ve ark. (2019) tarafından yapılan “Türkiye Şampiyonasına Katılan Yıldız Güreş Kız Sporcuların Spor Karakter Yapıları ile Ahlaki Karar Alma Tutumları” isimli çalışmalarından elde edilen sonuçlara göre; Ahlaki karar almam tutum lçeğinin alt

boyutu olan adilce kazanmayı koruma ile spor karakter ölçeğinin alt boyutları olan merhamet ve sportmenlik arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki, adilce kazanmayı koruma ile dürüstlük ve adalet arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna rağmen Adilce kazanmayı koruma alt boyutu ile anti-sosyal alt boyutu arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Yine ahlaki karar alma tutum ölçeğinin alt boyutu olan hileyi benimsemek ile spor karakterinin alt boyutu olan anti-sosyallik arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu da görülmektedir.

Merhamet, dürüstlük, adalet ve sportmenlik gibi değer yargılarına sahip sporcuların görev bilinciyle hareket edip sorumluluklarını yerine getiren, becerilerinde ustalaşmaya çalışan ve yeteneklerini üst düzeyde sergileyen bireyler olduğu söylenebilir. Spor karakteri oluşturan değerlerin görev yönelimi ile pozitif yönlü olması beklenen bir sonuçtur, ancak ego yönelimi ile pozitif yönlü ilişkili olması çelişkili gibi görünse de hedef yönelimini oluşturan boyutların kendi içinde pozitif yönlü ilişkili olması nedeniyle bu mekanizma üzerinde karakterden daha güçlü yordama etkisine sahip olan değişkenlerin olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca görev yönelimi ego yönelimine kıyasla sportif karakterle daha güçlü bir ilişki içerisindedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1.Sonuçlar

- ✓ Cinsiyet değişkenine göre ergen sporcuların hedef yönelimleri (görev yönelimi, ego yönelimi) arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).
- ✓ Cinsiyet değişkenine göre ergen sporcuların sportif karakter yapıları (dürüstlük, anti-sosyal, merhamet, sportmen, adalet) arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).
- ✓ Yaş değişkenine göre ergen sporcuların hedef yöneliminde ego yönelimi alt boyutunda anlamlı bir fark görünmezken ($p>0,05$); görev yönelimli alt boyutunda ise anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Buna göre; değerler incelendiğinde 15-17 yaş arasında anlamlı bir fark vardır. Görev yönelimi 17 yaşına kadar düşerken 18 yaşında artışa geçmektedir.
- ✓ Yaş değişkenine göre ergen sporcuların sportif karakter yapılarının dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet alt boyutlarında anlamlı bir fark görünürken ($p<0,05$); anti-sosyal alt boyutunda ise anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Buna göre; değerler incelendiğinde ergen sporcuların sportif karakter yapılarının dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet alt boyutlarında 17 yaşına kadar düşüklük yaşanırken 18 yaşında artış görülmektedir.
- ✓ Spor branşı değişkenine göre ergen sporcuların hedef yöneliminde görev yönelimi alt boyutunda anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Buna göre; değerler incelendiğinde bireysel sporcuların görev yönelim puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ego yönelimi alt boyutunda ise anlamlı bir fark görülmemektedir ($p>0,05$).
- ✓ Spor branşı değişkenine göre ergen sporcuların sportif karakter yapılarının dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bulguları incelediğimizde; bireysel takım sporcularının dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet puanlarının takım sporu yapanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Anti-sosyallik alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>0,05$).
- ✓ Görev ve ego yönelimi arasında pozitif yönlü anlamlı yüksek bir ilişki olduğu görülmüştür. Görev yönelimi ile sportif karakter yapısının dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı yüksek bir ilişki olduğu görülmüştür. Anti-sosyallik boyutu ile anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Ego yönelimi ile sportif karakter yapısının dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı yüksek ilişki görülmüştür. Anti-sosyallik boyutu ile anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

- ✓ Ergen sporcuların sportif karakter yapılarının görev yönelimini yordama etkisi incelenmiştir. Dürüstlük, merhamet ve adalet boyutlarının görev yönelimi üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmüştür. Anti-sosyallik ve sportmen boyutlarının anlamlı yordayıcı olmadığı görülmüştür. Sportif karakter yapısı, görev yönelimi üzerinde %62'lik açıklama sağlamaktadır.
- ✓ Ergen sporcuların sportif karakter yapılarının ego yönelimini yordama etkisi incelenmiştir. Anti-sosyallik, merhamet ve adalet boyutlarının ego yönelimi üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmüştür. Dürüstlük ve sportmenlik boyutlarının anlamlı yordayıcı olmadığı görülmüştür. Sportif karakter yapısı, ego yönelimi üzerinde %47'lik bir açıklama sağlamaktadır. Elde edilen bulgulara göre, sportif karakter yapısının görev yönelimi üzerinde daha fazla açıklama sağladığı görülmüştür.

6.2.Öneriler

- ✓ Araştırma farklı çalışma evreni kullanılarak farklı örneklem gruplarındaki bireyler üzerinde araştırma tekrarlanabilir.
- ✓ Hedef yönelimi ve sportif karakter yaşa göre farklılık gösterdiği için bu yaş grubuna etki edebilecek rekabet, kazanma hırsı vb. durumlar göz önünde bulundurularak yeni bir araştırma yürütülebilir.
- ✓ Araştırma doğrudan spor branşları üzerine çalışılarak sportif branşlar açısından farklılıklar gözlemlenebilir.
- ✓ Araştırmanın modeli değiştirilerek, deneysel araştırmalarla sporcuların sportif karakterini artıracak müdahale programları uygulanarak etkililiği incelenebilir.
- ✓ Benzer bir araştırma elit düzeydeki sporcular dahil edilerek uygulanabilir.
- ✓ Sporcuların sportif karakter gelişiminde büyük role sahip olan antrenörlerin değerler eğitim bağlamında kazanımlar elde etmesi önerilmektedir.
- ✓ Takım sporcularının karakter gelişimini desteklemek için kendi branşlarında ön plana çıkan rol model alabileceği eski sporcuların spor yaşamları sporculara tanıtılabilir.

- ✓ Bireysel sporcuların karakter gelişimini muhafaza etmek için müsabakalarda gösterdikleri sportmenlik ya da adaletli davranışları kendi federasyonlar, kulüpler ya da sivil toplum örgütlerince ödüllendirilebilir.

Yuvacı, Z. (2013). *Okulöncesi Değer Eğitimi Uygulayan Okullardan Seçilen Değerlerin ve Etkinliklerin İncelenmesi* (Yüksel Lisans Tezi). İlköğretim Anabilim Dalı, KÜTAHYA.

Zeidler, D. L. (2003). *The role of moral reasoning on socioscientific issues and discourse in science education. Science & technology education library: v. 19*. Dordrecht, Boston: Kluwer Academic Publishers. Retrieved from <http://www.springer.com/gb/> BLDSS

10. Baba sportif özgeçmiş

( ) Evet, (Cevabınız evet ise Örneğin: Avrupa Şampiyonası 1.lik)

( ) Hayır

( ) Bölgesel(belirtiniz).....( )

Ulusal(belirtiniz).....

( ) Uluslararası(belirtiniz).....

8.1.2. Hedef Yönelimi Ölçeği

Hedef Yönelimi (Görev ve Ego Yönelim) Ölçeği - TEOSQ		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
SPORCU FORMU						
	Yaptığınız spor branşı hakkında ki genel hislerinizi göz önünde bulundurarak, aşağıdaki durumlarda size uygun olan yerleri işaretleyiniz.					
1	Oyun veya beceriyi yapabilen tek kişi ben olduğumda kendimi sporda çok başarılı hissederim.					
2	Yeni bir beceri öğrendiğimde ve bu beceri bende daha çok uygulama isteği uyandırdığımda kendimi sporda çok başarılı hissederim					
3	Arkadaşlarımdan daha iyi yapabildiğimde kendimi sporda çok başarılı hissederim					
4	Diğerleri benim kadar iyi yapamadığımda kendimi sporda çok başarılı hissederim.					
5	Uygulaması eğlenceli bir şey öğrendiğimde kendimi sporda çok başarılı hissederim					
6	Benim başarılı, diğerlerinin başarısız olduğunda kendimi sporda çok başarılı hissederim.					
7	Çok deneyerek yeni bir beceriyi öğrendiğimde kendimi sporda çok başarılı hissederim					
8	Sıkı çalıştığimde kendimi sporda çok başarılı hissederim.					
9	En fazla sayı/ gol/ puan / skor vs. ben yaptığımda kendimi sporda çok başarılı hissederim.					
10	Öğrendiğim bir şey bende daha fazla uygulama isteği uyandırdığımda kendimi sporda çok başarılı hissederim.					
11	En iyi ben olduğumda kendimi sporda çok başarılı hissederim					
12	Öğrendiğim bir beceriyi gerçekten doğru yaptığıma inandığımda kendimi sporda çok başarılı hissederim.					
13	Öğrendiğim bir beceriyi gerçekten doğru yaptığıma inandığımda kendimi sporda çok başarılı hissederim.					

8.1.3. Spor Karakter Ölçeği

Spor Karakter Ölçeği		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Farklı bir şekilde kaybediyor olsam da vazgeçmem.	1	2	3	4	5
2	Oyun kurallarını her zaman kabul ederim.	1	2	3	4	5
3	Kazansam da kaybetsem de her zaman kibarımdır.	1	2	3	4	5
4	Kazansam da kaybetsem de iyi oyun davranışı gösteririm.	1	2	3	4	5
5	Kazansam da kaybetsem de elimden gelenin en iyisini yaparım.	1	2	3	4	5
6	Hakem ya da antrenör izlesin ya da izlemesin adil bir şekilde oynarım.	1	2	3	4	5
7	Eğer birine faul yaparsam faul yaptığımı kabul ederim.	1	2	3	4	5
8	Ne kadar çıldırsam da kurallara uyarım.	1	2	3	4	5
9	Oyun içerisinde çılına dönsem de herhangi bir kötü konuşma ya da asabiyet göstermem.	1	2	3	4	5
10	Kimse izlemese de hile yapmam.	1	2	3	4	5
11	Kazanmak için kasıtlı bir şekilde kurallar ihlal edilebilir.	1	2	3	4	5
12	Rakibimi kızdırabilir ya da rakibimle alay edebilirim.	1	2	3	4	5
13	Kazanmak için oyun içerisinde bazen kaba ve saygısız olabilirim.	1	2	3	4	5
14	Yarışma süresince sinirlensem rakibime küfür edebilirim.	1	2	3	4	5
15	Kazanmak için rakip bir oyuncu sakatlanabilir.	1	2	3	4	5
16	Eğer oyun sırasında rakipler düşerse kalkmaları için onlara yardım etmem gerektiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
17	Yapılan faul için özür dilemenin saygı göstergesi olduğunu hissediyorum	1	2	3	4	5
18	İyi oyun davranışları sergilemenin önemli olduğunu hissediyorum.	1	2	3	4	5
19	Takım arkadaşlarımı ya da rakipleri iyi performans için cesaretlendirmenin önemli olduğunu hissediyorum.	1	2	3	4	5
20	Kaybetmiş olsam da içten tebriklerimi sunabilmeyi istiyorum.	1	2	3	4	5
21	Bir rakip sakatlandığında kötü hissediyorum.	1	2	3	4	5
22	Bir yarışma sonrası oyuncular müsabaka sonuçlarını kabul etmelidir.	1	2	3	4	5
23	Oyuncular kazanma ya da kaybetmeye bakmaksızın ellerinden gelenin en iyisini yapmalıdırlar.	1	2	3	4	5
24	Kaybetmiş olsam bile sonucu kabullenmek önemlidir.	1	2	3	4	5
25	Oyun kurallarına uymak kazanmak kadar önemlidir.	1	2	3	4	5
26	Farklı bir şekilde kaybediyor olsalar bile oyuncuların oyun kurallarına uymaları gerektiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
27	Kurallı bir şekilde oynamanın oyunun en önemli kısmı olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5

8.2. Etik Kurul Raporu

